

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Bakalářská práce

Život skupiny českých squatterů v Toulouse

Kateřina Procházková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra antropologie
Studijní program Antropologie
Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Život skupiny českých squatterů v Toulouse

Kateřina Procházková

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Hirt, Ph.D.
Katedra antropologie
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Tomáši Hirtovi Ph.D., rodině a přátelům, jež mne podporovali a pomáhali mi. Především však děkuji svým respondentům, kteří mi nejen dovolili nahlédnout do svých životů, ale umožnili mi i stát se jejich součástí. Děkuji Vám.

Obsah

Obsah.....	1
1. Úvod.....	1
2. Teoretický rámec.....	3
2.1. Definování užívaných pojmů.....	3
3. Metodologie.....	5
4. Analýza dat.....	7
4.1. Představení respondentů.....	7
4.2. Prostředí výkumu.....	9
4.2.1. <i>Prostorová lokalizace výzkumu</i>	9
4.2.2. <i>Etnická lokalizace výzkumu</i>	10
4.2.3. <i>Squatt</i>	12
5. Terminologie a pojmy užívané členy skupiny.....	15
6. Migrace.....	16
6.1. Push-pull teorie.....	17
6.2. Teorie sociálních sítí.....	20
7. První fáze sociální integrace skupiny.....	22
7.1. Strukturální dimenze sociální integrace.....	23
7.1.1. <i>Strategie obživy</i>	24
7.1.2. <i>Způsob bydlení</i>	26
7.1.3. <i>Využívání sociálních institucí</i>	30
7.2. Kulturní dimenze sociální integrace.....	31
7.3. Interaktivní dimenze soc. integrace.....	32
7.4. Identifikační dimenze sociální integrace.....	33
8. Druhá fáze integrace skupiny.....	35
8.1. Strukturální dimenze sociální integrace.....	35
8.2. Kulturní dimenze sociální integrace.....	40
8.3. Interaktivní dimenze sociální integrace.....	44
8.4. Identifikační dimenze sociální integrace.....	47
9. Imigrační a integrační politika Francie.....	49
9.1. Imigrační politika Francie.....	49
9.2. Integrační politika Francie.....	50
10. Závěr.....	51
11. Seznam použité literatury.....	53
Internetové odkazy.....	54
12. Resume.....	55
13. Přílohy.....	56

1. Úvod

Práce, kterou nyní držíte v rukách je inspirována nevšedním životem lidí, jež jsem poznala a jejichž alternativní způsob řešení špatné ekonomické i psychické situace jsem se zde pokusila analyzovat. Jedná se o skupinu čtyř Čechů, kteří se rozhodli pomocí emigrace dostat ze společnosti nezaměstnaných a drogově závislých, ve které žili v České republice, a prodat se výše v žebříčku sociální hierarchie na pozici, ze které budou mít možnost žít legální život v rámci státního systému a osamostatnit se v oblasti svých ekonomických potřeb.

Tuto skupinu jsem poznala v době svého pobytu ve francouzském Toulouse, kde mi umožnili bydlet a užívat jimi dlouho obývanou budovu, tedy squatt, ve kterém už v tu dobu sice bydlel pouze jeden z mnou předkládaných respondentů, ale psychická soudržnost k tomuto domu u ostatních respondentů byla více než zřejmá. Především z tohoto důvodu jsem nazvala svou práci „Život skupiny českých squatterů...“, i když v současné době pozici squattera ani jeden z nich nezaujímá.

Navzdory původnímu záměru zabývat se pouze squatterským obdobím jejich života, což se v průběhu výzkumu ukázalo jako zavádějící a vytržené z kontextu, jsem práci strukturovala v rámci celého procesu migrace a integrace, který podstoupili. Struktura práce tedy obsahuje několik na sebe navazujících kapitol, ve kterých se snažím o celkové uchopení procesu sociální transformace respondentů. Úvodní analytická část slouží budoucím čtenářům k přiblížení prostředí výzkumu a samotných členů zkoumané skupiny. V druhé části se snažím pomocí dvou základních představených teorií migrace zachytit konkrétní směrodatné faktory, jež ji motivovaly a následně formovaly. Následující kapitoly představují dvě odlišné formy sociální integrace. První z nich se účastnili pouze dva dotazovaní a týká se počátečního období jejich života v Toulouse, kdy se pohybovali v prostředí zdejší minoritní společnosti tvořené převážně imigranty a snažili se o získání finančních prostředků a materiálního zázemí, které by jim poskytly možnost integrace do majoritní společnosti. Druhá pak zachycuje období probíhající až do současnosti. Zde se již objevují faktory legálního zaměstnání, zařazení do byrokratického systému státu a bytové politiky v podobě podnájmů. Tyto dvě formy sociální integrace jsem analyzovala v rámci čtyř jejích dimenzí, které uvádějí autoři Rákoczyová, Trbola a Hofírek (2009). Jedná se o dimenze strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační.

Metoda mého zkoumání stojí především na datech, které jsem nasbírala během dvou terénních výzkumů z let 2012 a 2014 doplněné o data z polostrukturovaných a strukturovaných rozhovorů, jež na ně navazovala.

V nadcházejících řádcích jsem se snažila zachytit vzestupnou transformaci sociálních statusů lidí, jež ve své minulosti udělaly mnoho chyb, které je zavedly až na samotné dno sociální hierarchie a které se následně snažily napravovat. Přestože stále nejsou na konci své cesty a dá se očekávat, že jejich situace se bude nadále po několik let vyvíjet, jsem si jistá, že i dosavadní vývoj je hoděn psaného zaznamenání ve formě analýzy. Tato analýza pak může budoucím čtenářům sloužit jako inspirace v osobním nebo vědeckém životě nebo jim pouze poskytnout informace, které by mohly rozšířit jejich úhel pohledu na svět o jednu konkrétní situaci z marginalizované části populace.

Z nadcházejícího vyplývá i cíl mé práce, jímž je poskytnout jiný způsob nazírání na jedince drogově závislé, nezaměstnané a dlužníky než je obecně rozšířený pohled majoritní společnosti, která tyto lidi souhrnně spíše odsuzuje. Tohoto cíle bych chtěla dosáhnout analyzováním alternativního způsobu hledání východisek ze špatné životní situace, jež zavrhuje setrvání v kriminálním prostředí České republiky a jež vedou ke zlepšení konkrétní sociální pozice. Tento alternativní způsob řešení, jež zahrnuje proces emigrace a následné integrace do státního i společenského systému jiné země se mi zdá, navzdory komplikovanosti a obtížnosti první fáze migrace i integrace, jako vhodné řešení. Snaha změnit svůj život k lepšímu a stát se plnohodnotnými členy společnosti se schopností splatit svůj dluh společnosti i sobě, mne pak inspiroval a nadále utvrzoval v důležitosti sepsání této práce.

2. Teoretický rámec

Téma jež jsem v této práci chtěla vystihnout je zlepšení především ekonomické, ale i psychické a zdravotní, situace respondentů pomocí emigrace z České republiky. Tento proces jsem rozdělila do tří fází podle druhu a podob procesu na období migrace a dvou fází integrace. Jako nejvíce vhodné teoretické kotvy mi v případě migrace připadaly teorie Push a pull faktorů, přes kterou jsem popsala první vlnu migrace, tedy migraci prvních dvou respondentů a druhou vlnu migraci již se zúčastnili zbylí dva respondenti jsem uchopila skrze teorii sociálních sítí. Tyto teorie jsem zvolila na základě hlavních důvodů vedoucích k opuštění republiky. Větší část mé práce je však zaměřena na proces sociální integrace a to zejména v dimenzích jež ve své práci identifikovali autoři Rákoczyová, Trbola a Hofírek (2009), což znamená v dimenzích strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační sociální integrace. V závěru se pak zabývám nástinem imigrační a integrační politiky Francie.

2.1. Definování užívaných pojmů

Transnacionální vazby

Tento pojem vychází z teorie transnacionalismu a značí sociální kontakty migrantů, kteří kromě angažování se v nové zemi udržují pevné kulturní, ekonomické a politické vazby na osoby v zemi původu (Szaló 2007:8).

Alternativní styl života

„Alternativa k životnímu stylu, který ve společnosti převládá, ke stylu majoritnímu“ (Librová 1994:49).

Squatting

Je většinou neoprávněné obsazování prázdných domů a jejich obydlování a využívání pro kulturní a společenské aktivity, často spojené s politickým protestem (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Squatting>).

Underclass

Doslova podtřída, deklasovaná, znevýhodněná marginální skupina např. dlouhodobě nezaměstnaných osob závislých na státní podpoře (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/underclass>).

3. Metodologie

Konstrukt mého terénního výzkumu stojí na základech dvou zúčastněným pozorování, které jsem uskutečnila během let 2012 a 2014, doplněných o polo-strukturovaný rozhovor z druhé návštěvy zkoumaného prostředí.

Na rady Davida Silvermana (2005) jsem se rozhodla předložit v této metodologické části celý příběh výzkumu. Na začátku srpna 2012 jsem přijala nabídku mého přítele, odjet s ním do Francie, konkrétně do města Toulouse, kde se měla nacházet skupina českých squaterů. Odjížděli jsme tam s vidinou brzkého nalezení práce a tudíž i výdělku. Tato představa se však neuskutečnila a to především z důvodů delšího administrativního procesu při hledání práce, než jsme očekávali. Na druhé straně jsem se ocitla v prostředí mne dosud zcela neznámém a neskutečně zajímavém svým alternativním způsobem života lidí, kteří v té době nebo v době před mým příchodem squatt obývali. V takto nabízeném terénu jsem okamžitě využila příležitosti a snažila se co nejpodrobněji seznámit a zaznamenat informace, které mi zde byli téměř každým okamžikem předkládány. Je zde však nutné uvést, že mnoho informací, které jsem během svého prvního pozorování seskupila, dostaly své ukotvení v komplexním teoretickém rámci až během mé druhé návštěvy Toulouse.

Brzy po mém příjezdu na squatt mne pohltil a nemálo překvapil pocit, že mi bylo bez jakýchkoli podmínek nabídnuto a poskytnuto nejen ubytování, ale i bezprostřední možnost členství ve skupině působící kolem squattu. Touto skupinou mám na mysli lidi, kteří buď v době mého prvního výzkumu squatt aktivně užívali, což byli konkrétně dva muži kolem 25-ti let plus již zmiňovaný kamarád, se kterým jsem sem přijela, nebo lidé, kteří squatt obývali dříve. Druhou část mnou předkládané skupiny tvoří 3 lidé, 2 ženy a 1 muž, z nichž dva přímo tento squatt zakládali. I když v době mého pozorování již na squattě nebydleli, jejich psychická i fyzická soudržnost se squatem byla, z jejich výpovědí i samotného jejich chování, naprosto zřejmá. Během mého pozorování se mi neplánovaně naskytla možnost sdílet prostory jak s částí skupiny žijící na squattu, tak i druhé části ,již žijící v bytech.

Během mého pobytu na squattu, který trval 3 týdny, jsem, myslím, prošla jakýmsi necelým procesem „zaučování nováčka“. Ihned po příjezdu nám byl poskytnut jeden ze dvou obyvatelných pokojů. Pro bydlení tu byly zařízeny a využívány tři místnosti a to zmiňované dva pokoje a prostor přilehlé garáže. V domě byla odpojena elektrika i voda.

V následujících dnech jsem se seznámila s některými strategiemi a systémem života zde, či konkrétními podpůrnými institucemi působícími v místní lokalitě¹, které mne, stejně jako mnoha dalším lidem osidlujícím místní nebytovou lokalitu, umožňovaly pravidelně uspokojovat podstatnou část našich základních potřeb. Z důvodů utracení téměř veškerých peněz za náročnou a nákladnou cestu do Toulouse a obrovské potřeby se po několikadenní cestě umýt, jsme se hned nadcházející ráno po příjezdu (na squatt jsme dorazili kolem jedenácté hodiny večer) vydali do nedalekého, asi 2 km vzdáleného, sociálního zařízení, do kterého jsem dále docházela pravidelně každý den až do konce mého pobytu na squattu. Se systémem místní společnosti a využívanými strategiemi jsem se seznámila přímo v terénu, aktivní spoluúčastí, či vykonáváním konkrétní potřebné strategické činnosti, jejíž obsah mi byl většinou přiblížen až na samotném místě, těsně před samotnou akcí. Jinou možností, bylo zopakování již dříve viděného nebo právě předvedeného úkonu, který vedl k našemu materiálnímu obohacení. Větší množství informací jsem však nashromáždila z rozhovorů se členy skupiny, jež někteří z nich mají mnoholeté zkušenosti s pohybováním se v různých prostředích, ve kterých využívají odlišných strategií.

Tyto strategie a jiné důležité informace, poté co jsem zjistila, že najít zde práci nebude tak lehké jak tvrdil můj spolucestující, jsem začala pečlivě zapisovat do terénního deníku. Po necelých třech týdnech bydlení ve squattu jsem, za v celku dramatických okolností, byla nucena squatt opustit. V této situaci jsem však byla okamžitě uvítána ve společném bydlení bývalých squatterů a měla možnost pozorovat jejich život po opuštění squattu. Zde jsem pobývala asi týden. Měla jsem možnost účastnit se Vierky pracovního dne i být součástí trávení jejich volného času.

Druhá část mého výzkumu se pak odehrávala v prostorách pronajatých bytů respondentů. Mimo pozorování jsem zde vykonávala polo-strukturované rozhovory, které jsem z velké části nahrávala na diktafon. Tento pobyt zde trval jeden týden a sloužil mimo jiné k seznámení se se současnou situací respondentů.

Následnou analýzu dat jsem rozpracovala vedle popisu prostředí a představení respondentů v teoretických rámcích modelů migrace a integrace, do nichž jsem zasadila svá data.

¹ Zde myslím především zařízení na ostrově Ramier.

4. Analýza dat

4.1. *Představení respondentů*

Skupinu, jejíž proces migrace a integrace se Vám pokusím v této práci popsat a analyzovat, tvoří 4 občané české republiky. Dvě ženy a dva muži, kteří se rozhodli postavit se špatné životní situaci a emigrovat za většími možnostmi skýtající lepší životní podmínky a naději na nový začátek. Migrace této skupiny probíhala ve dvou vlnách.

Márty a Petra se podíleli na procesu první migrace, která probíhala v letech 2002 až 2003 a kterou dále analyzuji v rámci teorie push and pull faktorů. Vzhledem k obtížným začátkům bez jakéhokoli ekonomického kapitálu, ve Francii podstupují obě formy sociální integrace – integrace do minoritní společnosti nacházející se v Toulouse a následné integrace do majoritní společnosti Francie, jež jsem definovala a postupně přiblížila v následujících kapitolách.

Druhou půlku skupiny pak tvoří respondenti Michal a Vierka, kteří emigrovali v létě roku 2010. Jejich plán, díky vybudování zázemí předcházejícím párem, byl již zkrácen o proces hledání vhodné lokality a mohl přistoupit rovnou k procesu využívání možností a podstupování strastí, které jim nová země a její komplexní společnost předkládá a které jsem analyzovala ve druhé části integrace. Způsob jejich migrace jsem, vzhledem k delší přítomnosti předešlého páru v cílové lokalitě a jejich dominantním významem určujícím rozhodnutí o konečné emigraci, analyzovala v rámci teorie sociální sítě.

Všichni respondenti na svou cestu vycházeli z prostředí města Plzně, kde se v době jejich obchodu nacházeli v pozicích nízkého sociálního statusu tvořeného faktory nezaměstnaností, drogové závislosti či trestního stíhání.

Márty

Prvním mnou představovaným respondentem je čtyřicetiletý muž pocházející z Litoměřic. Po rozvodu jeho rodičů vyrůstal u jeho otce, který mu díky své poměrně vysoké funkci u tehdejší kriminální policie dokázal poskytnout relativně luxusní zázemí během dospívání. Má absolvované 2 roky v učebním oboru truhlář, který však v šestnácti letech opustil. Z nadcházejícího třináctiletého vztahu se svou bývalou partnerkou má dvě děti. Po rozchodu se dostal na ulici mimo jiné i do města Plzně. Zde potkal Petru, s kterou se rozhodl naplnit svůj

plán o emigraci. Hlavním důvodem k tomuto aktu byla snaha o lepší ekonomickou situaci, ze které by byl schopen platit přídatky na své děti, což se mu kromě jiného podařilo.

Petra

Další účastnicí zde jmenované první vlny migrace je Petra. Tato osmadvacetiletá matka tříleté Natálky se narodila v Sušici, kde také začala studovat na zdejším gymnáziu. Toto studium však musela ukončit z důvodu léčení své drogové závislosti. Po absolvování této léčby začala pracovat na statku s koňmi a následně přijala podnájem v Plzni, kde se stala zaměstnankyní zverimexu. Po krátké době se dostal do prostředí narkomanů, potkala Mártýho a rozhodla se s ním odjet.

Michal

Účastník druhé vlny migrace Michal je třicetiletý rodák z Plzně. Jeho život před emigrací se odehrával téměř výlučně v Plzni a jejím blízkém okolí. Po dokončení zdejší základní školy se snažil uchytit na několika učilištích v oborech truhlář, automechanik a plynář, ale neúspěšně. Po období studia začal pracovat buď v zaměstnaneckém poměru, nebo jako brigádník. V době před odjezdem žil dosti bujarý noční život odehrávající se v plzeňských ulicích.

Vierka

Respondentka doplňující pár druhé vlny migrace pochází ze slovenské Povážské Bystrici a její 26 let. Poté co zde vystudovala základní školu a načerpala své první zkušenosti s drogami, se v době kdy z převážné výchovy svých prarodičů přecházela do péče své matky, s matkou odstěhovala do Plzně. I přes svou touhu studovat střední zemědělskou školu a dále pracovat se zvířaty, se přihlásila na učební obor dámské krejčové, který úspěšně absolvovala. Následně se však v Plzni dostala podruhé do kontaktu s tvrdými drogami a dostala se do kriminálního prostředí, ve kterém zůstala do své emigrace.

4.2. Prostředí výzkumu

4.2.1. *Prostorová lokalizace výzkumu*

Pro možnost celkového pochopení obrazu života a uchopení ekonomické stránky členů skupiny i v širším měřítku, si myslím, že je důležité přesně lokalizovat prostředí, ve kterém se nejen squatt, jež mi po větší část mého výzkumu poskytovat útočiště, ale i bulharské karavany, polské gauče a rumunské stany, které se v této oblasti nacházely.

Jedná se o lokalitu ve čtvrtém největším městě Francie a hlavním městě nejrozsáhlejší provincie země, Midi-Pyrénées. Městě, které má 1 117 000 obyvatel a jednu z nejrychleji rostoucích aglomerací, provázanou s leteckým a kosmickým průmyslem a samozřejmě přítomností věhlasné ústřední společností Airbus, městě Toulouse. Konkrétně se lokalita mého terénního výzkumu nachází na jižním okraji Toulouse, v místě, kde se řeka La Garonne větví a vytváří ostrov La Ramier (viz obr. č. 1).

Tato oblast svými charakterovými vlastnostmi odpovídá periférii. Končí zde bytové osídlení města, v okolí se nacházejí staré továrny, převážně již s ukončeným provozem, oblast je etnicky heterogenní a viditelně i fakticky sociálně vyloučená. Jako možný zásadní faktor vzniku místní periférie se mi postupně vyjevovala nehoda, která se zde v minulosti odehrála. Šlo o výbuch v místní chemičce, který srovnal se zemí celý komplex fabriky, a který narušil statiku okolních domů, z nichž se některé staly oficiálně neobyvatelnými a tedy volnými k možnému ilegálnímu užívání jich squattery. Ústřední linkou a to jak v lokálním, tak i sociálním ohledu zde tvoří již zmiňovaná řeka La Garonne, jejíž oba břehy jsou obydleny právě minoritními skupinami, které se zde usadily a které vodu z řeky a další její aspekty, které sebou nese, např. mosty, stromy lemující břehy, aktivně využívají.

Dalším nosným bodem této lokality je nedaleké sociální zařízení na ostrově Ramiere, které je jedním z mnoha institucí poskytovaná francouzským sociálním systémem (viz obr. č. 2,3,4). Toto středisko nabízí možnost každodenního využívání služeb, jako jsou např. vydávání jídla, možnosti využití sprchy a pračky, volně poskytovaná pitná voda a poradenské služby týkající se legálního pobytu v zemi, zaregistrování do seznamu uchazečů o práci, nebo distribuci informací o finančních ulehčení, na které mají nárok. Toto místo je místními minoritami hojně využíváno, což dokazuje obrovský počet lidí , který mohl, za dobu mého výzkumu, každý pravidelně pozorovat před zařízením.

4.2.2. *Etnická lokalizace výzkumu*

Jak již jsem uvedla, tato lokalita je značně etnicky heterogenní. Během svého pobytu jsem v bezprostředním okolí squattu zaznamenala čtyři usazené etnické skupiny. Tyto skupiny se od sebe v mnoha ohledech výrazně lišily. Tato diference se ukazuje například v početním zastoupení skupiny, uplatňované etnické exkluzivitě, způsobu obydlování svého stanoviště, způsobech obživy i sociální soudržnosti, či sociální strukturou ve skupině. Je zřejmé, že skupiny, které budu dále popisovat tvoří pouze úzký výběr mnoha etnických skupin, které se v Toulouse opravdu nacházejí.

Nejbližší sousedé² směrem do centra se nacházeli asi 300 metrů od squattu. Byla to skupinka 3-5 mužů ve středním věku polské národnosti. Obydlovali stanoviště pod mostem na pravém břehu Garonny (viz obr. č. 5,6), kde měli postavené dva stany a kam si přinesli různé segmenty vybavení bytu, které našli ve městě např. gauč, lednici, stůl. Jejich strategie obživy byly spíše nenáročné, stejně jako jejich styl života. Spoléhali se zejména na přídavky, které jako zaregistrovaní obyvatelé od francouzského státu pobírali. Dále občasně somrovali, či popřípadě prodávali štěňata svých psů. Soudržnost členů této skupiny byla na bázi přátelství, nesetkala jsem se zde s příbuzenským propojením. Fakt společné polské národnosti zde podle nich není důkazem exkluzivity vůči jiným národnostem, ale vymezování se vůči určitým etnikům jako jsou Rumuni a jejich sounáležitosti s jinými jako třeba s Čechy byla zjevná.

Skupina, se kterou jsem zaznamenala více aktivních obchodních vztahů nejen mezi jimi a squatterry, byla skupina Bulharů. Tato nemalá skupina čítala okolo 50- ti členů, kteří byli propojeni příbuzenskými vztahy a vztahy spřátelených rodin. Zaujímalí stanoviště prokáceného lesíka na pravém břehu Geronny, od squattu směrem od centra, na kterém parkovali asi 17-ti karavany, spojené dekami, což tvořilo jakési městečko. Jejich hlavní strategie vydělávání si peněz byla především dovoz a prodej levnějších cigaret z Andory.

Nejpočetnější minoritní skupinu v oblasti byli občané Rumunska. Tato, asi 70-ti členná skupina zaujímalá, z již zmiňovaných míst, místo nejbliže k centru. Jejich stanoviště se skládalo několika stanovišť čítajících kolem čtyřicítky stanů (viz obr. č. 7,8) Jako často využívanou strategii obstarávání si peněz volili žebrání a to především ženy s dětmi, které sedávaly u bankomatů a jiných frekventovaných místech ve městě, jako jsou kolony aut na křižovatkách. Nelze zde však opomenout i jejich strategii krádeží a následné prodávání kradených věcí na místním trhu. Jejich sociální síť v rámci skupiny tvořily instituty

² jak uvedli sami squatteři

příbuzenství a spřátelených rodin. Byly zde patrné jevy endogamie a etnické exkluzivity na členství v komunitě.

Nejen v oblasti města, ale i celé Francie je pak dominantní minoritní skupinou, skupina souhrnně nazývaná místními Čechy "Áčka", tedy Arabové (viz obr. č. 9,10). Jsou to lidé z bývalých francouzských kolonií, tedy především Tunisané, Maročané a Alžířané. Tito lidé zde mají velmi početné zastoupení, jenom Tunisánů je ve Francii přes 3 milióny³, a tvoří zde komplexní strukturu i na pracovním trhu. Byli schopni zde vybudovat své vlastní obchodní společnosti a to nejen v oblasti stavitelství, ale i korporace zajišťující půjčky, či telefonní nebo internetové služby. Tyto firmy však nejsou známy svou loajalitou a věrohodností. Na druhou stranu ale zajišťují práci, nejen na černo, pro ostatní minoritní skupiny v oblasti, jako jsou například Češi. S jejich aktivitou na legálním pracovním trhu jdou však s rukou v ruce i umístění na ilegálním trhu, kde jde především o prodej lehkých a tvrdých drog, zbraní atd. Po rozhovoru se skupinou Tunisánů, jsem byla obeznámena s tím, že drtivá většina z nich si do Francie přijela pouze vydělat peníze, které po návratu domů využijí pro nákup strojů na obdělávání jejich nemalých pozemků, které doma v Tunisu vlastní.

Poslední mnou uvedenou minoritní skupinou z oblasti Ramier bude komunita českých squatterů, kterou se pokusím rozpracovat nejen obecně a povrchně jako u předešlých skupin, kde jsem nasbírala jen velmi omezené množství informací o jejich sociální, kulturní a ekonomické struktuře, ale pokusím se je přiblížit detailněji.

Na tomto místě je však nutné uvést, že tyto mnou nasbírané informace jsou především z roku 2012, kdy v zemi vládl ještě se svou sociální politikou prezident Nicolas Sarkozy. Ještě v tento rok nastoupil na jeho místo nově zvolený prezident Francois Hollande, který dal do pohybu změny, které se bezprostředně týkaly i mnou zkoumané oblasti. Při mé druhé návštěvě Toulouse, roku 2014 jsem totiž již stanoviště Rumunů a Bulharů nenalezla. Nejen těmto minoritám byl dán zákaz obývání volných prostor města a s podáním peněz na cestu, byla jejich většina vyhoštěna ze země. Toto vyhoštění se však netýkalo lidí, kteří zde byli vedeni v registru státu, a proto zde např. polská minorita, která měla vyřízené pobytové papíry mohla zůstat.

³ Podle slov člena tuniské komunity, kterou jsem poznala.

4.2.3. Squatt

V roce 2006⁴, po dvou měsících bydlení ve stanu, našel český spoluobyvatel stanového tábora, jehož byli součástí i dva moji respondenti, neobydlenou budovu na okraji Toulouse (viz obr. č. 11,12,13).

„....Ve stanovém táboře tam s náma byl jeden Čech Dan, úžasnej člověk. On furt někde chodil a právě on našel ten barák. Přišel za náma, že támhle našel barák, jakože dobrej squatt, ukázal nám ho a odjel pryč už na furt.....“.

Po vniknutí a obhlédnutí domu Mártý s Petrou budovu vyklidili a vydezinfikovali. Následně dům zajistili, udělali dveře, vybudovali krb a postupně dodávali zařízení domu. Přívody elektriky i vody zde byly odpojeny, což řešili pomocí svítidel na pohybové čidlo, jinými svítidly na baterie či vánočním osvětlením. Voda se pak, kromě krátkého využívání venkovní sprchy, jejíž využívání však bylo squatterům zatrhuto, se nosila v barelech buď z asi 2 kilometry vzdáleného sociálního zařízení Ramier nebo z asi stejně vzdáleného volného vodního zdroje v podobě kohoutku v prostorách parku místního kajakového klubu. Dům byl sice dvoupatrový, ale squatteré obývali pouze horní patro. Zde se nacházely tři místnosti a koupelna, z nichž v době mého výzkumu byly zařízené a obývané dva pokoje. K domu také patřil prostorný balkón, na který se vcházelo z jednoho pokoje. Velkou slabinou zde bylo řešení ukládání odpadu. Jelikož zde samozřejmě nebyl zajištěn městský svoz odpadu, i přes snahu odpadky odnášet do jiných popelnic, se odpad kupil v zástřeší pod domem, kde na něj ze silnice nebylo vidět.

Vrátím-li se k zařízení domu, bylo zde kromě elektrických spotřebičů a zařízení koupelny téměř vše, co bychom v obývaném domě čekali. Byly zde postele, matrace, pracovní stůl, skříň, zrcadla, židle, zahradní nábytek, gril, kuchyňské nádobí aj. Dále čeští obyvatelé squattu vlastnili DVD, video, PSP a mobilní telefony. Tyto zařízení nabíjeli na Ramier nebo v autech. Co se týká samotného bydlení v domě, dům měl kvůli výbuchu místní chemičky narušenou statiku a byl v tomto stavu úředně neobyvatelný. Nicméně s majitelkou domu byl Mártý v kontaktu a na základě jejich ústní domluvy měli povoleno tento dům využívat.

Obyvatelé squattu se v průběhu času měnili:

⁴ V tuto dobu Mártý již rok pracoval.

„.....byl tam s náma Bruta, to je jeden Polák, pak tam s náma byl Jimmy, pak ještě jeden Čech. Víš ono se to střídalo. Jeden odešel, druhý přišel. Tak když vidíš nějakého Čecha, tak ho samozřejmě pozveš ne, jako nenecháš ho spát někde..Ty Poláky, ty jsme znali už od té doby, co jsme byli tady. Jimmy s tím se pak Mártý popral.....“.

Mimo Poláky a Čechy vzali také respondenti k sobě domů i portugalskou rodinu, kterou Mártý potkal na Ramier a kteří bydleli se svými třemi dětmi ve stanu u řeky. Ani toto spojení však nedopadlo dle představ. Rodinu po dvou měsících bydlení uvnitř domu byl kvůli hluku a nepořádku dohnán přemístit do přilehlé garáže. Zde se však jejich hlučnost stupňovala a protože tento dům neobývali legálně a byla zde hrozba příjezdu policejní hlídky, byl po dalších pěti měsících donucen rodinu definitivně vystěhovat.

„.....Oni mi všechno odkejvali, ale nekrotili se nijak...“.

Z uvedeného vyplývá, že obyvatelé squattu nejspíš netvořili dlouhodobou, pevnou a spolupracující komunitu. To dokládá i Petry odpověď na otázku týkající se spolupráce těchto squatterů:

„.....když jsme pak byli na squattě, tak si každý jel sám na sebe. Třeba jsme vyvenčili psy, zapálili brko, ale jako, že bysme vařili to né. Spíš každej na sebe, protože oni jsou pak takový, vychcaný Poláci. Oni nakoupí chlast a jí u tebe.... Já tady nebudu somrovat na nějaký Poláky...“

Mezi poslední nově příchozí obyvatele squattu již patří Vierka a Michal, kteří sem přijeli v roce 2010. Brzy po jejich příchodu se Petra odstěhovala a malými pauzami žili na squattě ve třech. Důkaz, že to ne vždy fungovalo nacházím v jedné výpovědi:

„...V garáži jsme měli “trucovnu“, když jsme se navzájem vytočili, mohl ses tam jít zavřít..většinou na pár dní...“.

Po roce tohoto soužití se Mártý a Vierka odstěhovali do společného podnájmu. Na squatt posléze přichází ještě jeden Čech a můj spolujezdec, ale kromě Michala již squatt neměl trvalé obyvatele.

V loňském roce, tedy v roce 2013, byl během Michalovo dovolené, kdy byl dům opuštěný, squatt zabrán skupinou Rumunů. Po jeho návratu bylo vybavení domu rozkradené a dveře i okna rozbité. I přes jejich následného vyhoštění z domu se skupinka Rumunů stále do domu vracela. Po nějakém čase od svého návratu tedy Michal z důvodu bezpečí svého i svých věcí squatt opustil.

Historie samotného squattu končí krátce poté. Skupinka nebyla schopná udržet svůj pobyt zde v tichosti a po stížnostech sousedů⁵ přijela policejní hlídka, která dům vyklidila a následně zabetonováním dveří a oken zabezpečila proti dalšímu obývání (viz obr. č. 14). I přes tyto policejní úkony jsme v době mé druhé návštěvy Toulouse v garáži squattu potkali jednoho muže, který zde nejspíše přebýval.

⁵ Na hluk a zvýšením počtu krádeží v okolí.

5. Terminologie a pojmy užívané členy skupiny

tax, somr – veřejná frekventovaná místa, vhodná a bezdomovci využívaná k žebrání

somrování – žebrání

kamion – malá obytná dodávka s malou kuchyňkou a postelí

strategická místa – místa a budovy, která byla nebo jsou respondentům nápomocna, např. sídla charity, obchody s nízkým stupněm ochrany před krádeží, bary vykupující kradené zboží, sídla sociálních institucí, obchody s levným zbožím, trhy, místa s volným internetem atd.

Áčka – členové arabské komunity

sociál – zařízení poskytující sociální služby zde především Ramier

6. Migrace

Migrace neboli stěhování, se v posledních desetiletích stala často zkoumaným a diskutovaným tématem a to na mnoha vědeckých polích. Díky přístupům z různých disciplín jako jsou demografie, ekonomie, sociologie, psychologie aj. nemá tento fenomén jednotnou všeobecnou definici komplexně zahrnující celý jeho obsah. Zainteresované teoretické přístupy totiž vysvětlují jednotlivé dopady nebo příčiny vzniku, ale neumí obecně vysvětlit principy migrace (Drbohlav, 1995: 280). Například z pohledu demografa je migrace forma prostorové mobility mezi dvěma územními jednotkami, znamenající obvykle trvalou změnu pobytu (Jelínek a kol., 1984:607). Z jiného pohledu vycházejícího ze sociálně vědního diskursu pojem migrace vyjadřuje stádium pohybu, stěhování či přesídlování lidí, ať je tento pohyb permanentní či dočasný, dobrovolný či nedobrovolný (<http://antropologie.zcu.cz/migrace>).

OSN ve své definici specifikuje status migranta za nějž považuje pouze člověka žijícího mimo stát svého původu déle než 1 rok. (Chaloupková, Šalamounová 2006:60).

V současné době je nám předkládána široká škála typologií migrace od mnoha badatelů, které se od sebe liší vybraným diferencujícím faktorem na němž je typologie postavena. Mezi tyto badatele patří např. Henig, který ve své přehledové studii (2007) uvedl několik druhů typologií, které jsou postaveny na odlišných diferencujících znacích. Tyto typologie zde blíže představím jako příklady možné klasifikace migrace.

Diferencujícím faktorem v podobě místa, kam se migrant stěhuje, rozděluje migraci na vnitřní, která probíhá v rámci jednoho státu a mezinárodní, kde migrant překračuje hranice jednotlivých států či kontinentů.

Dalším faktorem je délka pobytu migranta mimo jeho zemi původu, která rozděluje migraci na dočasnou a permanentní.

Posledním mnou uvedeným znakem je pak samotné individuální rozhodnutí jedince, na jehož základě rozdělujeme migraci na dobrovolnou a nedobrovolnou, dle důvodů, které donutily migranty opustit zemi na (Henig 2007a:36).

Vedle mnoha typologií týkajících se migrace vznikla i celá řada teorií zabývajících se příčinami vzniku migrace. Tyto teorie jsou prvotně rozděleny na základě jimi studované jednotky na makro teorie (studovanou jednotkou je stát) a mikro teorie (jednotkou je jedinec či rodina). Nemám v plánu v této práci srovnávat kontext mnou představované migrace se všemi teoriemi, které byly doposud předloženy. Na základě svých poznatků jsem vybrala 2 teorie, v jejichž rámci tyto konkrétní podoby migrace analyzuji.

6.1. Push-pull teorie

Tato teorie vznikla již v šedesátých letech dvacátého století, pod taktovkami pánů Bogua Jansena a Leea, kteří se zabývali faktory vedoucími budoucí migranty ke konečnému rozhodnutí opuštění státu. Tato mikro teorie je tedy založená na racionálním uvažování jedinců nad zvažováním důvodů k migraci. Tyto souhrnné důvody tvoří dva odlišné soubory faktorů protichůdně působících na jedince.

První soubor tvoří na člověka negativně působící jevy tzv. push faktory. Tyto aspekty jsou, jak již název napovídá, faktory jež vypuzují, či vytlačují jedince z původního státu. Mezi push faktory patří např. špatná ekonomická situace země původu, problematika na trhu práce, vyostřená politická situace nebo špatná životní úroveň.

Z důvodů přítomnosti push faktorů jedinec přemýšlí o migraci a hledá vhodnou lokalitu, která by mu poskytla lukrativnější šance, tedy nabídla pull faktory, které jedince přitahují. Mezi tento soubor pozitivně působících faktorů, který láká emigranty do země, patří otevřenost nové země, přijímání nových členů, nabídka pracovních příležitostí aj. (<http://antropologie.zcu.cz/migrace>).

Push faktory

Tyto faktory vycházely především ze špatné životní situace a nízké sociální pozice v níž se všichni moji respondenti před odjezdem ze země nacházeli. Tato nízká sociální pozice jednotlivců se ve skutečnosti nacházela až na samém dně sociální stratifikace v prostředí tzv. třídy chudoby neboli underclassu. Tuto podtřídu v českém prostředí tvoří především nezaměstnaní a lidé závislí na sociálních dávkách, v globálním měřítku se pak přidávají a tvoří značnou její část imigranti a etnické menšiny. U mnoha těchto lidí je často přítomna drogová závislost, nízká úroveň vzdělání, chudoba a kriminální činnost. I přes tyto zdánlivě jednotící faktory, je skupina tvořící tuto podtřídu podstatně heterogenní. Za přítomné diferencující prvky zde uvedu rozdílné hodnoty příjmů, míry vzdělanosti, odlišné morální chování a z nich plynoucí rozdílné vzorce jednání. Z uvedených charakteristik můžeme vytušit přítomnost konfliktů jak v rámci skupiny, tak při kontaktu s majoritní společností.

Vrátím-li se k mnou zkoumaným respondentům a jejich situaci, vyvstávají příčiny emigrace právě z života v této části společnosti. Tuto pozici pak potvrzují všichni respondenti:

.....“ *V době před odjezdem do Francie sem se zdržoval většinou mezi feťákama flákal se po barech a lítal po nocích se známejma“.....*

„..... *pohybovala jsem se mezi fetama to je jasný....živila se jako čorka min 1500 Kč na den....“*

„.....*stýkala jsem se převážně s plzeňskými punkáči, feťáky, zloději...*“

Z následujícího vyplývá, že jedním ze dvou hlavních push faktorů zde byla závislost na drogách resp. především pervitinu.

Druhým hlavním důvodem vedoucím k opuštění republiky byla finanční situace členů skupiny. Tři ze čtyř mnou zkoumaných respondentů totiž uvádí, že v době před odjezdem měli dluhy. Tyto dluhy se týkaly především zvyšování dlužné částky z oblasti neplacení sociálního a zdravotního pojištění⁶, z čehož můžeme vyvodit neustálé navyšování těchto dlužných částek. Abychom vytvořily kompletní rámec dlužných částek členů popisované skupiny, musíme ho obnažit ještě o dluhy z pokut na městské hromadné dopravě a dluhy z neplacení výživného tzn. alimentů, které již v době před odjezdem nabývaly institutivní sankční povahu v podobě nepodmíněného trestu, tedy nástupu do vězení.

Shrnu-li tedy celou výchozí situaci, rozhodnutí k emigraci stálo na dvou pilířích. Prvním byla snaha vyvázání se z drogového prostředí a následně ze samotné závislosti. Druhým a stěžejním pilířem pak byla snaha o zlepšení své ekonomické situace popř. zlepšení ekonomické situace svých dětí.

„...*když jsem v cz.nemakal, tak jsem buď kradl a fetoval nebo somroval a chlatal...můj život neměl moc smysl žít tak jak jsem ho žil, tak jsme se rozhodl odject a zkusit štěstí jinde, když mi náš stát nabízel tak málo jako makat abych jen přežil ...“*

⁶ Nutnost platit sociální a zdravotní pojištění v ČR např. v protikladu s Francií sebou nese v našem státě častý jev nezaměstnaných- systematického zadlužování. Absence vlastnění peněžního kapitálu na jakékoli poplatky a současné nevyužívání služeb těchto institucí vede mezi členy této třídy k vytváření samozřejmého odporu k placení těchto položek.

Pull faktory

„.....S myšlenkou odjet ať sám nebo s někým jsem se probouzel třeba rok než jsem to uskutečnil, a uskutečnil s báječnou ženskou;-))).....“ (Márty)

Díky silným push faktorům je hlavní pull faktor naprosto zřejmý- najít lokalitu, kde by respondenti sehnali práci, tedy zlepšil jejich ekonomickou situaci. Výběr lokality byl dále podmíněný téměř nulovým počátečním kapitálem, což vede k nutnosti najít lokalitu, která bude v počátečním období vyžadovat minimální peněžní vklad, tedy kde nebudou muset platit za bydlení a stravu. Z tohoto důvodu hledali lokalitu, kde by mohli obývat veřejný prostor, či neobydlenou budovu – squatt. Později se tyto faktory vyjevily jako neúplné a musely být doplněny o možnost využívání sociálních služeb kvůli hygieně.

Výběr cílové lokality byl stanoven, když se Márty dozvěděl o skupinách českých squatterů ve španělských městech Malaga a Costa Bravo. Španělsko se však jevilo jako vhodná lokalita již předtím a to díky obecně známé možnosti pracovat na zdejších zemědělských půdách jako jsou ovocné sady a vinice.

Z těchto důvodů se tedy v roce 2003 rozhodli opustit Českou republiku a vyrazit směrem na Španělsko. Kvůli zvolenému způsobu dopravy – využívali autostop, byli nuceni zakládat provizorní stanoviště.⁷ Cíl cesty byl však stále stejný a proto se po odmlce vrátili k původnímu plánu dojet do Španělska, konkrétně směřovali do Valencie a později Barcelony, kde se jejich původní cíle začaly vzdalovat:

„.....Pak jsme jeli do Barcelony. Tam jsme zjistili, že to tam je hrozný na žití. V tý Francii je to o hodně jednodušší. Jídlo tady máš, prachy tam nevyděláš....“ (Petra)

Konečné nenaplnění původních plánů ve Španělsku bylo zapříčiněno, vedle nemožnosti uspokojení svých hygienických potřeb (myli se buď na veřejných záchodcích nebo ve studeném moři) a obstarávání si peněz ve městě, především následně zjištěnými dvěma fakty. Z místní situace totiž vyplynulo, že možnost získání práce ve španělském zemědělství je podmíněna schopností mobility z města na venkov, což se ukázal jako velký problém hlavně díky absenci vlastního auta a současnou přítomností jejich psa, který ve Španělsku nesmí do vozů hromadné dopravy ani taxíku. Druhým důvodem pak bylo zjištění, že získání takového

⁷ Stanoviště, kde se na své cestě zdrželi déle než museli, bylo město na jihu Francie – Montpellier, kde potkali místní komunitu squatterů.

brigády je v drtivé většině případů podmíněno vyjednáváním si tohoto postu již na dlouhou dobu dopředu.

Tyto negativní jevy, které se rychle ukázaly jako push faktory vedoucí k opuštění Španělska uvedla respondentka v jednom z uskutečněných rozhovorů:

„.....Když nemáš peníze na ten začátek, tak nemůžeš z města, protože tam si ty peníze nevyděláš. Hlavně jsem zjistili, že když chceš takovouhle brigádu, tak si to musíš zamluvit dopředu. Ne že tam přijedu a jdu makat. To jsou lidi, který to maj zmluvený třeba půl roku před. Taky máš psa, neměli jsme auto, tak jak chceš objíždět nějaký vesnice, když nemáš auto....“

Z těchto důvodů se rozhodli opustit Španělsko a využít dříve poznanych pull faktorů Francie. Zde jejich hledání vhodné lokality skončilo ve městě Toulouse, kde se jim nabízeli možnosti využívání sociálních služeb, obývání veřejného prostoru i dostačující peněžní zisk.

6.2. Teorie sociálních sítí

„Manchesterská škola vytvořila a aplikovala během svých výzkumů inovativní metodu – sociální sítě. Tato metoda se z počátku ukázala jako velmi efektivní při studiu migrace z venkova do měst v Africe. Později však byla aplikována i na studium migrantů v Evropě, USA apod. V současnosti je poněkud problematické hovořit o teorii sítí, neboť tato teorie získala mnoho významů a znamená někdy velmi odlišné postupy. Určitou „kontinuitu“ s Manchesterskou školou představuje sociolog Granovetter, který vypracoval koncept silných a slabých vazeb. Dále lze zahrnout pod „síťový přístup“ i koncept „sociálního kapitálu“. Ať si zvolíme jakýkoli z výše představených přístupů, jedná se o vhodnou metodu pro etnograficky ukotvené studium migrace. Daný přístup odhaluje, že migranti generují své sociální vazby na základě příbuzenských, kamarádkých, národnostních a jiných sociálních vazeb. Tyto vazby jsou klíčové v procesu rozhodování zdali migrovat, či nikoli.

„Sociální sítě jsou využívány při migraci k minimalizaci rizik a potíží a fungují jako záchranná síť před případným rizikem“ (<http://antropologie.zcu.cz/migrace>).

Jak jsem uvedla v části představující jednotlivé respondenty, migrace této skupiny probíhala ve dvou vlnách. Zatímco první dva členové podstoupili složitou cestu hledání lokality vhodné pro naplnění přání o zlepšení jejich ekonomické situace, o 7 let později již další dva členové mnou definované skupiny mířili přímo do Mártym a Petrou zvolené lokality a jimi zařízeného a obydlovaného squatu.

Skrze jednoduchou klasifikaci sociálních vazeb nastíním podobu vztahů, které v době odjezdu druhé části skupiny mezi sebou respondenti navzájem měli.

Michal byl Mártého dlouholetý přítel, s kterým se stejně jako s Petrou znali z dob svého působení v Plzni. Mártého snaha vytrhnout Michala ze špatného prostředí, ve kterém se dosud v Plzni nacházel, a nabídnout mu tak možný začátek nového, lepšího života v Toulouse byl hlavní důvod jejich návratu do ČR. Jejich vzájemný vztah byl tedy zjevně tvořen primárním druhem vazby, v tomto případě dlouhotrvajícím přátelstvím.

Naproti tomu Vierku doposud, tedy chvíle začátku druhé vlny migrace, Mártý ani Petra jen několikrát potkali. V souvislosti s tím, že Michala potkali v jejím doprovodu, odvodili možnost, že je jeho přítelkyně nebo blízká kamarádka, se kterou je v blízkém kontaktu a protože byla, stejně jako Michal, ve špatné finanční situaci, kterou tvořily dluhy a bydlení na ubytovně, rozhodli se také jí nabídnout možnost odjezdu, kterou Vierka následně přijala. Vzájemný vztah Vierky a páru migrantů byl tedy zpočátku čistě účelový a spadá tedy do sekundárního druhu sociální vazby.

7. První fáze sociální integrace skupiny

Sociální integrace

Sociální integrace jsou „Procesy, jimiž jsou jednotlivci a skupiny přistěhovalců včleňováni do různých sociálních arén a segmentů nové hostitelské společnosti. Integrace je obousměrný proces, v němž přistěhovalci i hostitelská společnost nabývají nových rysů v důsledku vzájemné interakce“ (Martikainen, 2005:3).

Sociální integrace je tedy komplikovaný, multidimenzionální proces, který zahrnuje dílčí mechanismy v různých oblastech sociálního života.

Rákoczyová, Trbola a Hofírek (2009) ve své knize rozdělují sociální integraci do 4 hlavních dimenzí:

- strukturální
- kulturní
- interaktivní
- identifikační

Jednotlivé dimenze dále teoreticky upřesním a do jejich rámců usadím konkrétní způsoby integrace mých respondentů.

Tuto integraci jsem rozdělila do dvou fází a to především z důvodů odlišných faktorů, jež se tyto dvě období vyznačují. V první fázi jde o začleňování se do struktur menšinové společnosti obyvatel Francie. Jde především o společnost tvořenou imigranty, kteří (prozatím) nejsou součástí pracovního trhu. Tedy skupinu nezaměstnaných, jež jsou zcela nebo z větší části závislí na sociálních dávkách a institucích. Ve druhé fázi pak dochází k integraci již v rámci majoritní společnosti - zapojení se na pracovní trh, do instituce nájemného bydlení, do byrokratického systému Francie aj.

7.1. Strukturální dimenze sociální integrace

Strukturální dimenze je důležitou částí sociální integrace, která představuje nabývání práv a rovného přístupu ke klíčovým institucím hostitelské společnosti. V rámci integračního procesu mluvíme především o ekonomickém začlenění a s tím úzce souvisejícím zařazením na trh práce, dále pak přístup ke vzdělání, bydlení, zdravotní péči, rozšíření sociálních práv a případně pobytovém statusu (Stařlová 2011: 28).

Jak jsem již uvedla v kapitole migrace sociální pole společnosti, do které čeští migranti prvotně ve Francii přišli a také v ní několik let setrvali, byla oblast *underclassu*. Tento fakt lze ukotvit v Bourdieuho definici sociálního prostoru a fyzické i sociální blízkosti lidí, jež sdílejí podobný *habitus* a to i za předpokladu, že se ocitnou v sociálním prostoru jiného státu (Bourdieu 1998) Na základě této teorie lze vysvětlit proč se mnou popisovaní migranti uchytili právě v této části společnosti. Z předešlého života, který vedli v České republice si mimo jiné odnesli i strategie a vzorce chování, které v tomto poli mohli uplatnit a které by pro mnoho členů majoritní společnosti byly nepřijatelné. Mluvím zde zejména o strategiích obživy, využívání možností sociální politiky Francie a podobě bydlení, jež respondenti a jiní členové místního *underslassu* využívali a jež se nachází mimo pracovní i bytový trh. Avšak i v případě, že mnou popisovaní migranti víceméně nezměnili svou sociální pozici, musíme brát v potaz důležitý faktor, že migrovali do jiné země a tedy do jiného sociálního prostředí, v němž se daná pole nachází. Toto sebou nese nejen nutnost se do tohoto sektoru společnosti dostat, ale i schopnost se v něm udržet, participovat na něm a následně se skrze něj pokusit transformovat do jiného sociálního pole, jež může jeho člověku poskytnout lepší sociální pozici.

Kdybychom se zde zaměřili na oblast jež předkládá hlavní faktor strukturální sociální integrace v definici, kterou uvádí Rákoczyová, Trbola a Hofírek (2009) a která zní: „Strukturální dimenze zahrnuje začlenění cizinců v ekonomické oblasti, která je dána především uplatněním na trhu práce.“ (Rákoczyová, Trbola a Hofírek 2009:28), neměli bychom zde moc co popisovat. V tomto životním období, které trvalo téměř sedm let se popisovaná integrace mých respondentů uplatňovala především mimo pracovní trh. Z tohoto důvodu se zaměřím na první část uvedené definice, tedy na zapojení cizinců v ekonomické oblasti, ke které (i když především mimo pracovní trh) opravdu docházelo.

7.1.1. Strategie obživy

V sociálním prostoru nacházejícím se mimo sociální i prostorový rámec většinové společnosti, tedy prostředí podléhající několika druhům exkluze, se využívají spíše strategie sloužící k utvoření sociální sítě, skrze kterou se snadněji dostaneme k potřebným informacím a jejíž rámec nám umožňuje obchodovat, či směňovat různé typy komodit za výhodných podmínek. Naproti tomu v sociálním prostředí většinové společnosti a jejími členy hojně využívaný fyzický prostor v centru města - obchodních domů, trhů, rušného náměstí, bankomatů atd., jsou místa, kde členové z nižší sociální vrstvy upřednostňují strategie krádeží a somrování. Spíše nevyžadují vytvoření osobních kontaktů s míjenými chodci, i když, což můžeme pozorovat i v mém výzkumu, i zde je možné navázat výhodný kontakt, který je pro squattery přínosem⁸.

V prvních letech ve statusu cizince uplatňovali především strategie obvyklého somrování a krádeží, jež však měly často své důmyslné podoby.

Somrování probíhalo především v obecně praktikovaných vzorcích. Zezačátku pomocí tabulí s nápisy říkajícími co potřebují a na co to potřebují, později, po osvojení základních frází, uplatňovali i verbální způsob žebření.

„.... Jako já si stoupla na tax a během odpoledne jsem měla třeba 30 euro, plus cigá, dostáváš cigá, dostáváš peníze...“

Avšak mimo tyto zaběhlé praktiky si vymysleli, či okoukali i specifické formy tohoto způsobu přivýdělku:

„... Ušil jsem si kostým batmana z věcí, které ve sběrných den, mohli lidi vyhazovat a nechávat na ulici, takže se zde dalo sehnat mnoho věcí...“

Jak dále respondent uvádí, tento kostým mu vydělával kolem 30-40 eur za večer. Slabinou této strategie však byla krátkodobost, protože se kostým brzy okoukal a lidé již nechtěli platit za něco, co již viděli.

⁸ viz kapitola Druhé fáze integrace

Další strategií z oblasti žebrání, jež Vám zde předložím je výroba popelníků z plechovek. Tuto strategii Mártý odkoukal od přítomných Poláků a černochoů a vyžadovala značnou zručnost. V době než se i tato strategie okoukala, přinášela českým migrantům 20-30 eur denně.

Další směnitelnou komoditou, jež jim přinesla jednorázový peněžní obnos a s níž se můžeme na ulicích nejen v Toulouse setkat jsou štěňata. Z obecně registrované skutečnosti, tedy přítomnosti psa u lidí žijící alternativním způsobem života (v tomto případě mám na mysli především života na ulici) vyplývá i fakt, že tyto lidé občasně disponují i štěňaty od těchto psů. U mnou uváděných respondentů šlo konkrétně o čistokrevná štěňata rotvajlerů, jejichž prodejní cena se pohybovala kolem 50 až 100 eur. Je však nutné dodat, že v tomto konkrétním případě šlo především o poskytnutí možnosti jejich feně mít štěňata a posléze si jedno nechat, což se nespěnilo z důvodu krádeže dvou posledních štěňat:

„....Dvě poslední štěňata z 9 nám ukradli – přijel nějaký černocho s trubkou...“

Z celé této situace můžeme odvodit osobní i finanční hodnotu jež tyto psi mají.

Další uplatňovanou strategií, jež uplatňovala především Petra bylo vybírání lístků u metra. Pod záminkou nutné cesty metrem z různých důvodů, vybírala platné lístky od lidí, které posléze měnila za peníze s jinými kolemjdoucími či přímo v trafikách, kde je byli ochotni vykupovat.

V oblasti strategie krádeží šlo především o krádeže oblečení, parfumerie či oblečení jež dále prodávali na vytipovaných místech na ulici nebo v barech. Mimo tyto stěžejní komodity zde však uvedu i krádeže pohledů. Tato strategie obnášela systematické a promyšlené chování pramenící v možnost jejího opakování.

„...Brali jsme jen pár vzorků, aby to nebylo nápadný a mohli jsme se vrátit...Na jiném místě jsme je pak prodávali....Denně to bylo tak 200 pohledů, což dělalo kolem 30 eur.....“

Všechny strategie se však netýkaly pouze obstarávání si peněz. Možnost přímého obstarávání si jídla bez použití peněz - nákupu, uvádí respondentka v následující výpovědi:

„..... Na parkovišti přijel autobus a tam turisti vyhazovali svoje svačiny, co dostali v buse, nerozbalený, nedotčený. Třeba 30 čerstvých, nových svačin. Nebo obchoďáky vyhazovaly

spoustu jídla – když nás viděli, tak to neházeli do kontejnerů, ale dávali nám to v taškách, z těch jsme vybrali co se dalo. Ne zkažený maso....“

Období, kdy výše popsané strategie tvořily jedinou oblast příjmu cizinců však nebylo zvlášť dlouhé, což uvádí respondentka v následném výňatku z uskutečněného rozhovoru:

„.....Pak už to nebyl jenom somr, že jo. Pak jsme měli i auto a jezdili jsme vlastně tu Andorru⁹, pro cigá. To jsme taky dělali dlouho. Takže ten somr jako snad první dva roky a pak už to byla ta práce, ta Andorra, občas somr, že jo. Děláš všechno. Ale vždycky jsme si ušetřili na ty prázdniny, jeli jsme do Čech nebo do Holandska. ...“

7.1.2. Způsob bydlení

Vzhledem k nepravidelnému a nejistému příjmu byl pronájem či nákup bytových prostor vyloučený. Zejména z tohoto důvodu, k němuž se ale individuálně přidávají důvody osobní a právní, se stanoviště mých respondentů dost často měnilo.

V počátečním období této fáze integrace bylo zřejmě nejvíce využívaným přístřeším stan, který dotazovaní volili na více různých místech ať již v Montpeliér, v Barceloně nebo právě v Toulouse. Diferencujícím znakem na těchto stanovištích byla především podoba jeho bezprostředního sociálního okolí, podle kterých jsem stanoviště rozdělila do dvou skupin. První skupinou jsou stanoviště poskytující soukromí. Jsou většinou lokalizovány v odlehlých prostorách na okraji města nebo přilehlých sférách mimo město. Tyto stanoviště v některých případech umožňují ponechat zde svůj stan trvale po dobu celého jeho okupování, s tím souvisí maskování a tvoření přírodních zábran proti případnému odhalení a vykradení stanoviště kolemjdoucími.

„.....Po třech dnech jsme se ale přestěhovali jinam, kvůli soukromí.... Z křoví a větví jsme si postavili zástěnu, ze kterou jsme dali stan a měli svoje soukromí, svůj prostor....“

V jiných případech však vyžaduje každodenní skládání stanu a ukrývání věcí, jež by na cestě do města překážely a jež nebylo kde zanechat.

⁹ Tuto strategii rozpracuji blíže v kapitole týkající se druhé fáze integrace.

Druhou skupinou stanovišť stanů tvoří jakési stanové tábory, jichž byli moji respondenti součástí. Tyto lokality jsou zdrojem sociální interakce a kontaktů – tedy sociální sítě tvořící sociální kapitál, který dle Bourdieuho lze přeměnit na kapitál kulturní a především ekonomický (Bourdieu, 1998: 14) Není tedy zcela náhodné, že první mými respondenty zvolenou lokalitou po příchodu do Toulouse byla právě takovýto tábor¹⁰

„...Pak jsme přijeli do Toulouse, kde jsme spali u řeky s pankáčema....s Francouzema a pár Čechama...“

V dalších zmínkách o stanových táborech můžeme zaznamenat mimo jiné tamější častý výskyt cizinců polské národnosti a ze španělského prostředí přítomnost cizinců pocházejících z Portugalska.

Největší nevýhodou stanových přístřeší je zima. Proto před nadcházejícími zimními měsíci měli squatteři vždy snahu najít jiný prostor k obývání.

Další formou bydlení, jež respondenti využívali, byly tzv. kabany:

„.....My jsme bydleli i pod mostem, kde byly ze dřeva postavený kabany. Pod mostem byly na dvoumetrových kládách postavený místnosti..... Jak přišla voda, tak jak to bylo na těch vysokých kládách tak tam nedosáhla.... sice jsi nemohla jít do města, ale aspoň si byla v suchu....“

Z předešlého vychází, že tento způsob bydlení byl tedy výhodnější než stan. S tím však souvisí nutnost ochrany a střežení takovéhoho stanoviště, o čemž se přesvědčili i moji respondenti, kterým v době krátkého pobytu v ČR stanoviště zabrali Arabové.

Častým, zejména bulharskými občany, využívaným způsobem bydlení jsou obytné automobily. Do této kategorie řadím vozy různých typů jako jsou karavany, obytné přívěsy, kamiony¹¹, osobní vozidla aj. Tyto vozidla lze spatřit ve více lokačních kontextech. Mohou zaujímat pevné stanoviště na strategicky výhodném místě např. parkovišti v blízkosti

¹⁰ Lokalizace tohoto stanoviště se nachází na místě, které uvádím v kapitole věnované popisu prostředí výzkumu, jako lokalitu, kterou okupovala rumunská komunita.

¹¹ Nechápej však kamion ve smyslu trucku. Zde se totiž tento termín hojně využívá k označení upravené obytné dodávky.

sociálního zařízení, kde poskytují zázemí přilehlým stanům. Někteří lidé však samostatně využívají autem poskytovanou možnost mobility. V neposlední řadě, při větším počtu karavanů patřícím jedné komplexní komunitě, můžeme zaregistrovat vybudování jakéhosi “města“, kde jsou místo domů právě karavany a jehož ulice, tedy uličky mezi karavany, jsou zastřešeny různými dekami a přehozy a celý prostor tak působí jednotným spojitým dojmem, který působí i na vnímání samotné komunity¹².

Jako poslední způsob alternativního bydlení, který zde uvedu a kterým se budu zabývat podrobněji je squatting. Tento pojem je běžně překládán jako “neoprávněné obsazení budovy“, přičemž se především jedná o obsazení domu, který je již dlouhou dobu nevyužívaný.

V prostředí mimo Českou republiku se mnou popisování respondenti dostali do prostředí čtyř squattů. Vzhledem k participaci dotazovaných na chod squattu jsem tyto lokality rozdělila na dvě skupiny. Na jedné straně zde leží squatty, které respondenti pouze navštívili a po krátký čas obydlovali. Sem patří squatt v Montpeliér, jež ležel blízko hlavního nádraží a jež poskytoval přístřeší asi 50-ti squatterům. Dalším squattem v této skupině byla budova, kterou okupovali především squatterři české národnosti.:

„...jeli jsme do Carcasonne, tam byla prostě obrovská vila, kde bylo asi 20 nebo 30 Čechů a moraváku.... všichni feťáci....“

Tento squatt z důvodu několikanásobného vyhoření již neexistuje.

Na druhé straně zde uvedu squatty, na jehož zabránění a následného upravování se respondenti podíleli.

Prvním takovýmto squattem byla budova přímo v centru města asi třicet metrů od jejich taxi.

„...Takže jsme byli v baráku, ze kterého pak udělali školku, kam chodila Natálka....“

Na tuto budovu je upozornil člověk, který vyplňoval stejné sociální pole jako oni a s kterým byli v době začátků integrace v Toulouse v kontaktu¹³.

¹² Tato lokalita je blíže popsána také v kapitole Prostředí výzkumu.

¹³ Posléze se s tímto jedincem setkáme ještě jednou v situaci, kdy sehnal Rudovi práci.

„...Říkal, že je tam barák, ve kterém nikdo nebydlí. Akorát, že je tam alarm, tak jsme zneškodnili alarm tak, že jsme ho ponořili do kbelíku s vodou a ono i přes tu vodu to hrálo ještě dva dny...“

Nově příchozí obyvatelé tvořili tři Češi a jejich pes. Později přijali další členy – čtvrtého Čecha a jeho kamaráda, francouzského kytaristu se svou drahou kytarou, občany polské národnosti aj.

„.....Byli jsme tam tři, pak nás tam bylo třeba i 12..“

O oblasti společných ekonomických jevů, které měly mezi obyvateli squattu probíhat a na které jsem se chtěla na počátku mé práce zaměřit, konkrétně na průběh směny, reciprocity, sdílení, fenoménu daru a jiných praktik týkajících se alternativního způsobu ekonomiky v rámci squattu, jsem se dozvěděla následující:

„.....Když to bylo tak, s téma Polákama se moc jako bavit nedalo. My jsme se bavili s tím Rudou, víš, že se třeba nakoupilo, že jsme se sešli, zhulili jsme se, kluci dali pár piv a tak.... Jako nějaký večere, to tam fakt nikdo neřešil, všichni akorát aby měli flašku vína....“

I přes neustálé upozorňování na možnost odhalení squattu s následným vyhoštěním z něj, přičemž zdůrazňovali nutnost nenápadných příchoďů a všeobecně tichého chování, se menšinu squatterů nepodařilo ostatní obyvatelé domu ukáznit a squatt byl po necelých čtyřech měsících uzavřen.:

„...protože to bylo naproti paneláku, tak jsme chtěli, aby všichni dávali pozor, aby chodili tak, aby se o nich nevědělo. Jenže to řekni ožralému Polákovi... Kamil s Mikou ty káceli na zahradě dřevo...víš, jak ty lidi neměli vědět, že tam jsme. Samozřejmě, když se to dozvěděli, tak nás hned přijeli vyhodit, přišel tam nějaký architekt s opravářskou firmou myslím...“

Druhý squatt, který v Toulouse vybudovali, který se na dlouhou dobu šesti let stal nepostradatelnou součástí jejich života, do kterého přivedli druhou půlku mnou analyzované skupiny a současně který se stal i mým přechodným domovem v době výzkumu se nacházel

již mimo prostředí centra města¹⁴, což samozřejmě nebyla jediná výhoda, jež jim tento dům nabízel. Jevy jež se v rámci okupování squattu prokazovaly, faktory, které členy v této době bezprostředně ovlivňovaly a jiné aspekty související s životem v prostorách této budovy jsem již předložila¹⁵.

Na tomto místě mi tedy nezbyvá než konstatovat, že tento squatt, společně se všemi svými výhodami i nevýhodami, tvořil odrazový můstek, z kterého všichni čtyři respondenti, ať již záměrně či nedobrovolně, skočili do vody nájemného bydlení, úplného zapojení do trhu práce¹⁶ a dalších institucí, jež tvoří byrokratickou páteř Francie.

7.1.3. Využívání sociálních institucí

Skrze sociální zařízení Ramier nacházející se v blízkosti popisované lokality si čeští imigranti byli schopni do čtrnácti dnů vyřídit podklady pro legální pobyt v zemi¹⁷, zajištění bezplatné lékařské péče, jež Francie nezaměstnaným nabízí a zaregistrování do seznamu uchazečů o práci. Mezi další služby poskytované tímto zařízením, kterých respondenti využívali, patří možnost využití sprchy, pračky a jednou denně rozdávaného jídla.

Od roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, měl Mártý jako imigrant pocházející ze země EU, kterému bylo víc jak 25 let nárok na státní podporu ve výši 420 eur měsíčně. O možnosti poskytnutí či neposkytnutí této finanční podpory v územním prostředí města rozhodovala daná městská rada, což mělo za následek rozdílné podoby finanční podpory v různých městech v rámci státu. Tyto přídavky poskytované městem Toulouse se však během pár nadcházejících let zrušily a to především z důvodu shlukování se cizinců v tomto městě právě s úmyslem pobírání této podpory:

„.....To bylo vlastně ještě tak, že Mártý tu podporu, dostal jeli jsme do Carcassonne¹⁸.....Když jsme tam přijeli a řekli jim, že máme tu podporu a oni to v Carcassonne nedávali, tak se všichni ti Češi se sebrali a jeli do Toulouse na tu podporu. A jak byl ten nával těch asi třiceti Čechů, tak to pak zrušili. Protože jim došlo o co jde víc jako Poláci, Češi... Těm, kteří už to měli, těm to nechali, ale nadávali nový. Takže mě když pak bylo 25, tak už jsem to nedostala...“

14 Jeho přesnou lokalizaci uvádím výše v kapitole Prostorová lokalizace výzkumu.

15 viz. kapitola Squatt

16 Výjimku zde tvoří Petra, která otěhotněla a do nedávné doby pobírala příspěvky na dítě od státu

17 V té době ČR ještě nebyla součástí EU.

18 Do prostředí squattu, jež jsem uvedla výše

7.2. Kulturní dimenze sociální integrace

Kulturní dimenze sociální integrace je tvořena poznáním hodnot a vzorců chování, které jsou pro danou společnost přirozené tak, aby si cizinec tyto normy společnosti osvojil. Tento proces Esser (2006) nazývá procesem akulturace. Do této sféry musíme zahrnout zejména znalost jazyka, dále pak volný čas či informovanost o životě ve společnosti. (Rákoczyová, Trbola a Hofírek, 2009:30)

Kultura dále hraje v životě migrantů klíčovou roli v podobě zdroje identity, který pomáhá předcházet úplnému vyloučení ze společnosti a diskriminaci. Jejich původní kultura jim naopak pomáhá v situacích, kdy jsou ohroženy jejich schopnosti orientovat se v novém prostředí. V reakci na to však může zároveň docházet k negativním jevům na straně většinové společnosti, jež může lehce nabýt pocitu, že je v určitém smyslu v ohrožení její vlastní kulturní identity. „Je proto nutné chápat vývoj kultur určitých etnik, vytváření osobních i skupinových identit a utváření etnických komunit jako aspekty jednoho procesu. Tento proces není procesem nezávislým: je založen na neustálé interakci, na stálých a různorodých institucích a skupinách v zemi imigrantů, stejně tak jako ve společnosti země původu (Castles, Miller, 1998:37).

Kulturní integrace v této fázi sociální integrace představovala z části využití vzorců jednání, jež si přinesli z České republiky, z části osvojování si francouzského jazyka a z části pak přijetí znalostí a hodnot přijímané tamější minoritní společnosti a následné jejich využití pro svůj osobní prospěch.

Jako nejcennější komodita, která umožňuje vnik a uchycení se v nové společnosti se ukázaly informace o možnostech pobytu v daném prostředí. Jedná se např. o informace týkající se státem nabízených služeb, lukrativnějších místa možného stanoviště, strategických bodech města, pracovních příležitostí, výhodných strategiích, potřebných základních francouzských frází atd¹⁹.

Přestože by se proces distribuce informací, vzhledem k jejich potřebnosti, mohli představit jako těžko dosažitelný a členy minoritní společnosti pevně střežený trh, opak je pravdou a

¹⁹ Proces osvojování si nových vzorců jednání a jejich konkrétní podobu jsem uvedla výše v procesu strukturální integrace.

nově přichozí jsou hojně informováni o všem, co potřebují vědět k dosažení stálé pozice v místním sociálním i fyzickém prostoru:

„.....To ti řeknou lidi, hlavně Poláci Ti to řeknou. Tak sedíš na tom taxu, oni tě vidí, tak se zeptají odkud jseš - jééé ty jsi Čech já jsem Polák, tak se k tobě hlásí, tak ti řeknou....“

7.3. Interaktivní dimenze soc. integrace

Do této oblasti sociální integrace se řadí veškeré primární vztahy, které imigrant naváže se členy hostitelské společnosti. Tyto primární vztahy poté tvoří kostru tzv. sociálního kapitálu. Do tohoto termínu můžeme zahrnout zdroje kontaktů, které jsou využity v případě potřeby. (Rákoczyová, Trbola a Hofírek, 2009)

Důvod proč zde necítím potřebu dále klasifikovat formy sociálních vztahů, jež tvoří sociální kapitál je, že naprostá většina kontaktů, které během první fáze jejich integrace navázaly, byla vytvořena v rámci jimi obsazeného sociálního pole popřípadě konkrétního fyzického stanoviště.

„.....Většinou jsme bydleli s těma samýma lidma. Občas někdo přijel, někdo odjel. Většinou ty samý lidi....“

Mimo jediné pevné vazby, kterou si respondenti poskytovaly vzájemně a která tvořila základní cihlu soudržnosti, jež eliminovala pocit samoty v cizí zemi, měly k dispozici vztahy vycházející z minoritní společnosti tamějších cizinců jimiž byli obklopeni. K navázání těchto kontaktů docházelo především na místech jejich obvyklého výskytu, tedy v okruhu sociálních institucí, různých obydlí, v oblastech taxi atd. Z tohoto prostředí pocházel i současný otec Petřiny dcery:

„.....Išama jsem potkala na Ramier. On tam kousek je jakoby bar, kde dělají snídaně a on tam právě ty snídaně rozdával. Byl tam jako zaměstnanec. Nejdřív pracoval jen zadarmo a pak mu udělali smlouvu....“

Výhody plynoucí z těchto vztahů jsou zřejmé. Jedná se o přísun informací, jež rozšiřuje kulturní dimenzi sociální integrace a jež jsem v předešlé části práce blíže specifikovala. Další oblastí výhod jež tato sociální síť nabízí jsou služby např. v podobě nabídky lukrativnějšího bydlení, ochrany společného stanoviště, využití možnosti spáření psů, odkupování nabízených komodit pod cenou a naopak vykupování respondenty nabízených komodit atd. Poslední skupinu výhod pak tvoří komodity jako jsou marihuana, hašiš, levnější cigarety a jiné zboží obstarávané krádežemi a prodávané pod cenou. Stejně tak důležité jsou však i nevýhody plynoucí z těchto vazeb a jež nabývají podob okradení, podrazu či fyzického napadení.

„...Ty Poláky, ty jsme znali už od té doby, co jsme tady byli....mezi ně patřil Jimmy. S tím se Mártý popral. No to byla bitka. Všude stříkala krev, po stěnách, všude....“

Dnešní situace jedinců, kteří v minulosti tvořili tuto sociální síť je různá:

„..... Dneska všichni pracujou. No většina. Buď pracujou, nebo jsou mrtví. Hodně jich bydlí v bytech a pak ti, co pracují a bydlí pořád venku.... Maček ten má být třeba, někdo jinej je mrtvej a jeden se zbláznil, o tom nic nevíme.....“

Co se týká vazeb vycházejících z kontaktu se členy majoritní společnosti, tedy s Francouzi, k nim docházelo pouze ojediněle. Tato hrstka interakcí pak probíhala buď v prostorách sociálních institucí, nebo v centru města na stanovištích taxu.

7.4. Identifikační dimenze sociální integrace

Čtvrtou a tudíž poslední dimenzí sociální integrace jak ji ve své knize Sociální integrace přistěhovalců v České republice autoři nastiňují je dimenze identifikační. Tato oblast obsahuje loajální vztah jednotlivce a sociálního systému jako celku. Imigrant by na konci procesu identifikace měl cítit hrdost a ztotožnění se se společností, ve které žije. Zároveň zde není nutné svou původní zemi a její identitu ze života vytlačit, ale naopak si cizinec do svého světa přijme národní identitu novou. Tento proces se odborně nazývá transnacionální identita. (Rákoczyová, Trbola a Hofírek, 2009)

Převědeme-li tuto teorii identifikační dimenze do konkrétního kontextu sociální integrace dvou mých respondentů, známky sounáležitosti s okolní minoritní společností byly zřejmé. Samozřejmě mezi imigranty stejné či prostorově blízké národnosti skrze aspekt jakéhosi společného původu a možnosti komunikace v rodných jazycích prvky sounáležitosti frekventovanější:

„...Tak když vidíš nějakého Čecha, tak ho samozřejmě pozveš ne, nenecháš ho spát někde venku....“

ale vyskytovaly se i v rámci imigrantů pocházejících ze širokého okolí, s kterými však souvisí odlišné způsoby jednání:

„...Pak jsem tam (na squatt) vzal rodinu Portugalců, kterou jsem potkal na sociálu. Bydleli ve stanu se třema dětma, tak jsem je vzal dovnitř k nám. Jenže oni byli strašně hlučný a dělali strašnej bordel, tak jsem je po dvou měsících vystěhoval do garáže, s tím že se musí uklidnit, aby na nás nepřijeli pocajti a nevyhodili nás všechny....Oni mi všechno odkejvali, ale neudělali nic...tak jsem je po pěti měsících musel vyhodit...“

Na druhé straně k dovršení procesu identifikace se zdejší minoritní sociální skupinou imigrantů nedošlo a to zejména kvůli samotné neochotě respondentů se k této části společnosti natrvalo zařadit.

8. Druhá fáze integrace skupiny

V této kapitole se pokusím nastínit vývoj a stupeň sociální integrace, již všech čtyř respondentů, opět dle vzoru rozdělení integrace, který předkládají Rákoczyová, Trbola a Hofírek (2009). Je zřejmé, že každý jedinec zkoumané skupiny je na jiném stupni rozdílných dimenzí integrace a to především z důvodů odlišného trvání pobytu a individuálních predispozic, které jsou zásadními např. při osvojování si nového jazyka či budování sociální sítí.

8.1. Strukturální dimenze sociální integrace

Jak jsem již uvedla v předešlé kapitole, tato strukturální dimenze integrace zahrnuje především začlenění cizinců v ekonomické oblasti života, tedy způsobů obstarávání si peněžního kapitálu. S finančním příjmem sice souvisí způsob bydlení, ale jak zde ukáží není směrodatným faktorem pro změnu bydliště, zde konkrétně pro odchod ze squattu do podnájmu. Podporu a kvalitu vzdělání, jež tvoří další aspekt strukturální integrace, uvedu především skrze lekce francouzštiny, které někteří z členů skupiny v Francii podstoupili.

Márty

Když opomineme somrování a jiné strategie obživy, které jsme uvedly v minulé kapitole, dostal svou první regulérní práci až po dvou letech ve Francii. K této práci se dostal skrze svého známého, Čecha, který tuto práci opustil z důvodu lukrativnější nabídky. Zajímavý je původ vytvoření pracovní nabídky a konečné získání této práce, což ukazuje výňatek z jednoho mnou uskutečněného rozhovoru.

.....,Márty ten taky pracoval někde tam, jakože stavěli baráky. K tý práci přišel tak, že jejich známý z taxu za nimi přišel, že našel psa a že má telefonní číslo na krku, ať tam zavolají. Ti se s pánem od psa domluvili tak, že kdyby náhodou pro něj měl týpek nějakou práci, ať se ozve tomu známému a Márty půjde makat. Pán se pak zpátky ozval, že má pro něj tu práci, ale týpek místo toho, aby se ozval Mártymu, řekl Rudovi. Ta práce měla být pro Mártyho, ale Ruda měl vždycky vlastně štěstí, tady jsou z něj ty ženský úplně paf. Takže dal práci jemu a on pak vzal práci u Samiho a nechal toho Bonta, takže Márty konečně mohl pracovat.“

Z rozhovoru tedy vyplývá, že počátek pracovní nabídky vzešel z prostředí somru a člověka, který byl součástí komunity uplatňující tento způsob obstarávání si peněz, který však na rozdíl od jiných členů této skupiny neměl zájem o trvalou práci, tedy zařazení na pracovní trh. Dalším aspektem, který nám ukázka z rozhovoru předkládá je, že Mártý začal pracovat jako zedník ve stavební firmě, kterou „jak jsem později zjistila, vlastní a řídí komunita cizinců pocházejících z Tunisu. V této firmě je respondent dodnes, i když se jeho pozice ve firmě přesunula jak do jiné sféry vykonávané práce, tak do vyšších úrovní poskytované důvěry a peněžního ohodnocení. Po krátké době, především kvůli osvědčení se v práci a vysokému pracovnímu nasazení, dostal auto a peníze navíc, které byly určeny na letní dovolenou v Čechách. Skrze aspekt vlastnictví auta jim byl umožněn další způsob přivýdělku, tedy nakupování levných komodit, převážně cigaret v Andoře a jejich následné prodávání v Toulouse. Musím zde však uvést, že respondenti v té době nevladnili řidičský průkaz, a proto byly tyto cesty obohacené nebezpečím zatknutí v případě policejní kontroly. Důležitým aspektem tohoto zaměstnání byl fakt „práce na černo“, což bylo ze začátku výhodné pro obě strany - Mártý nemusel odvádět daně z příjmu a mohl dále pobírat přídatky od francouzského státu, nemusel si platit lékaře atd. a pro zaměstnavatele nesl výhodu v neformálním svázání se zaměstnancem. V prvních letech v tomto zaměstnání pobíral mzdu pohybující se kolem 400 eur měsíčně. Z důvodu uplatňování firmy v oblasti stavitelství je mzda úměrně závislá na konkrétním ročním období. Dnes pracuje již osmým rokem jako montážník expozičních stánků ve výstavních halách a jeho příjem odvozuje z více faktorů.:

„Můj příjem se pohybuje..ale ročně je to asi i se státem jelikož se nechávám přikrmovat (nezdaňuju všechny peníze) tak asi 12000 euro což vychází na 300000kč....“

Mártý tedy pracuje na poloviční úvazek, protože z finančního hlediska to pro něj dosud bylo výhodnější. Je tedy stále hlášen na pracovním úřadě a tudíž stále pobírá přídatky od státu. V době mého posledního pobytu v Toulouse jsem však zaregistrovala snahu o absolutního zařazení se na pracovní trh a to skrze vážného uvažování nad přijetím nabídky práce na plný úvazek, kterou mu předložil pracovní úřad. Důvody tvoří, nepravidelné vyplácení mzdy od zaměstnavatele, což je často se vyskytující aspekt firem zaměstnávajících své lidi „na černo“ nebo na poloviční úvazek a regulérní participace na trhu práce, z které následně vyplývají výhody jako je např. vyměření vyšší podpory v době nezaměstnanosti a důchodu.

To, že zapojení na pracovní trh v tomto případě nebyl dominantním faktorem pro zapojení se i do bytové politiky, tedy bydlení v podnájmu, vyplývá z faktu, že respondent opustil squatt a přestěhoval se do bytu až po šesti letech v zaměstnání. Směrodatným pro přestěhování se do bytu tedy nebyly finanční podmínky, ale nalezení partnerky- partnerka v té době práci ještě neměla, se kterou chtěli vést život ve větším "luxusu", než jim nabízelo prostředí squattu.

Dále respondent platí za pojištění auta, mobilní služby aj.

V strukturální integraci z oblasti vzdělání mohu uvést, že respondent zde nepodstoupil žádné vzdělávací ani rekvalifikační kurzy.

Petra

Stejně jako u prvního respondenta i zde opominu počáteční fáze výdělků v podobě somrování a jiných strategií pro obstarávání peněz. Ale i zde se strategie somrování ukázala jako příležitost k získání práce, tedy činnosti vykonávané za mzdu.:

.....,Práci jsem sehnala na somru. Když jsem tam stála, tak za mnou přišel nějaký pán, že hledá uklízečku.“

Zároveň však uvádí další faktory, které byly směrodatnými pro získání této nabídky práce:

..... "V Čechách by se to nestalo. Měla jsem štěstí, že jsem blond'atá, že jsem se mu líbila, a na mě mohl v té práci koukat. Je jasný, že si tam nevezme žádnou starou bábu.“

První práci v Toulouse tedy Petra sehnala po třech letech. Stejně jako v prvním případě Mártýho i ona zde pracuje dodnes, i tato práce je prací uplatňovanou na černém pracovním trhu a v neposlední řadě i zde se skrze kontakty z první práce dostala k práci druhé:

.....,Dělám tam do teď asi dvě hodiny týdně. Uklidím mu, nakoupím mu. Chodil za náma na tax a dohodil mi ještě jednu pani na uklízení, ta umřela, je to tři měsíce. První práci jsem tu teda sehnala po třech letech a ještě to byla práce na černo. A u té pani ještě dva roky potom. Takže pracuju pět let. Dobřej přivýdělek.“

Finanční ohodnocení se pohybovalo u zaměstnavatele 30 eur týdně a zaměstnavatelky 10 eur týdně.

V roce 2011 Petra otěhotněla a začala pobírat podporu od státu. Dnešní její finanční situace není příliš příznivá a to zejména ze dvou důvodů. Kvůli rozchodu s otcem její dcery a jeho sociálnímu statusu – dlouhodobě nezaměstnaný a drogově závislý cizinec, byly Petře vyměřeny alimony v hodnotě 90 euro, což je v této zemi, kde se nejlevnější podnájem pohybuje kolem 400 eur, spíše směšná částka. Druhým důvodem je pak systém finanční podpory státu. Tento systém totiž říká, že jako cizinka, která zde nikdy nepracovala na smlouvu, má nárok na podporu pouze po dobu jednoho roku:

.. „Takže do teď jsem měla 700eu, teď beru jen 90(alimony na malou), což je prdel když platím nájem a elektřinu s plynem asi 250eu.“.....

Petry finanční situace je ale nyní v transformaci i z jiného důvodu. Díky tomu, že jí bylo umožněno dávat dceru 3krát týdně na několik hodin do místních jeslí, získala Petra čas na svou seberealizaci. Skrze zdejší pracovní úřad, který nabízí rekvalifikační kurzy, má respondentka v plánu brzké budoucnosti nastoupit do kurzu pro řidiče záchranné služby a následně se v tomto obtížném profesním oboru uplatnit.

Strukturální integrace v oblasti bydlení byla u této respondentky ovlivněna změnou jejího fyzického stavu, tedy jejím otěhotněním:

... „Bydleli jsme v kamionu. Tak jsme teda začali shánět byt, ale do pátého měsíce jsme bydleli v kamionu..... Pak jsme dostali byt od charity, s tím že jsem platili úplně minimální nájem, asi 60 euro. To byl takovej malej byteček. Tam jsme bydleli, dokud jsme nesehnali jiný“...

Dnes respondentka bydlí se svou dcerou v bytě o čtyřech místnostech s kuchyní a balkónem, ve městě, které se nachází asi deset minut jízdy autem od Toulouse. Byt jí byl nabídnut státem, který ho nadále částečně dotuje, což je vidět v nižší položce placení nájmu, za který by za normálních okolností (nebyla na mateřské, měla zaměstnání, manžela, atd.) platila mnohem více.

Další Petry paušální placení tvoří nájem, elektřina, plyn, voda, školka, popelnice, telefon/internet a pojištění auta

V oblasti vzdělání uvádím, že respondentka podstoupila kurz francouzštiny, který však nedokončila.:

... „No já jsem tam nechodila dlouho do té školy asi měsíc, jestli jsem tam byla nějaké devět lekcí..“

Michal

Michal po svém příjezdu do Toulouse získal práci již po půl roce díky Mártymu, který mu ji zprostředkoval. Pracuje tedy ve stejné firmě jako Mártý, kde také montuje předváděcí stánky ve výstavních halách. Tuto pozici i s polovičním úvazkem si drží po celou dobu své zaměstnanosti ve Francii však s rozdílem finančního ohodnocení, kdy nástupní plat činil kolem 500-600 eur za měsíc a současná mzda se pohybuje kolem 1200 eur.

Po víc jak dvouletém bydlení ve squattu nyní bydlí v podnájmu nedaleko centra města. Byt je patrový a dvoupokojový, přičemž se v přízemí nachází kuchyň a v patře pokoj s odděleným záchodem a sprchovým koutem. Přestože v bytě bydlí již rok, zřejmě z důvodu placení vysokého nájmu, který činí i s energiemi 460 eur, se tu necítí jako doma a má v plánu najít nějaké levnější bydlení dál od centra, i když by se dle svých slov klidně vrátil k bydlení ve squattu. Vedle nájmu platí zatím pouze poplatky za telefon ve výši 30 eur za měsíc.

Michal nepobírá žádné státní přídatky ani zde nepodstoupil žádné vzdělávací kurzy.

Vierka

Tato respondentka získala také práci s pomocí Mártýho, i když se jim to povedlo až po necelých třech letech pobytu v Toulouse. Náplní práce byl úklid toalet během výstav v parku expo a nástupní plat činil 500 eur. Posléze se však seznámila s majitelem úklidové firmy, který jí nabídl lukrativnější zaměstnání s možností vzestupu a lepším platovým ohodnocením. Tuto nabídku respondentka přijala a pracuje na tomto místě dodnes. Díky pracovitosti a pracovní spolehlivosti se Vierka opravdu vypracovala na pozici hodnotného zaměstnance, kterému je přikládána notná dávka zodpovědnosti, ale i privilegií:

„.....začínala jsem jako hovno baba mezi supr lidma, ale pak jsem přešla k Markovi a moje pozice byla 0 samo , dnes jsem pravá i levá ruka šéfa a víceméně jejich rodinný přítel,.....do dnes když mi šéf zavolá v neděli nebo o půlnoci, jdu do práce,nikdy neříkám ne co se práce týče,.....může se na mě ve všem spolehnout a proto mám káru jako prase.....“

Káru, kterou v rozhovoru zmiňuje a na jejíž přidělení je patřičně hrdá, dostala Vierka po dvou letech práce pro tuto firmu. Náplní její práce tvoří dle jejích slov dvě činnosti – uklízet a řídit. Její pracoviště tvoří asi třicet míst, většinou kancelářských budov, kde pomocí nástrojů a mycích produktů, které si vozí sebou vysává, utírá prach, umývá záchody a okna, vyndává popelnice atd. Její současný plat činí stabilně kolem 1000 eur a pracuje na plný pracovní úvazek.

Po rozchodu a následném odstěhování se Mártýho platí jejich dříve společný byt sama. Nájem činí i s energiemi, pojištěním bytu a popelnicemi okolo 725 eur. Tento byt má dva pokoje, kuchyň, koupelnu a malý balkón a právě jeho velikosti plus lokalita téměř v centru je důvodem tak vysoké nájemné ceny.

Její další paušální poplatky tvoří mobilní telefon, pojištění auta a granule a prášky pro psy.

Z oblasti zde vykonaného vzdělání respondentka uvádí, že po dobu jednoho a půl roku docházela do kurzu francouzštiny, který zdarma poskytovala správa města.

K otázkám týkajícím se státní podpory a sociálních institucí respondentka uvádí, že žádnou podporu nemá, ani nechce s žádnými sociálními institucemi v kontaktu není.

8.2. Kulturní dimenze sociální integrace

Kulturní dimenze integrace bývá nazývána též jako akulturace. Ta má podle Rákoczyové a Pořízkové (In Rákoczyová, Trbola, 2009, str. 30) „charakter kognitivní socializace do nové společnosti a zahrnuje zejména nabývání znalostí a kompetencí, které umožňují porozumění typickým situacím ve společnosti („kódování“) a volbu jednání v souladu se společenskými normami a běžnými sociálními scénáři.“

Tuto dimenzi sociální integrace budu ve všech případech začínat dominantním prostředkem této integraci cizince, kterým je bezesporu jazyk. Způsoby jeho osvojení, úroveň jeho ovládnutí a možnosti jeho použití. Dalším aspektem, kterým se zde budu zabývat je orientace a zvládnutí prostředí byrokratického systému hostitelské země, který je pro legální pobyt zde nezbytný. Dále orientaci v samotném fyzickém prostředí a okolí města a s ní související znalost zdejších strategicky výhodných bodů jako jsou např. trhy a bazary s komoditami prodávanými pod běžnou cenou, sídla různých institucí atd.

Jako příklad neúplné kulturní integrace, který během mého pozorování vyvstal a který zde předložím je způsob trávení volného času. Jsem si vědoma i oblasti transformace hodnot a vzorců chování, ale tuto část záměrně nyní vynechám a podrobně ji rozpracuji v závěrečné kapitole práce.

Márty

Věřím, že chci-li určit alespoň orientační stupeň úrovně ovládnutí jazyka, aniž bych respondentu podrobila písemnému testu, musím ho vidět v “akci” tedy při nějaké interakci s okolím, což mi bylo Mártym ve značné míře umožněno. Mohla jsem pozorovat několik odlišných typů interakcí, což mi dalo možnost objektivního soudu o konkrétním stavu jazyka respondentu. Jedním typem interakce byla konverzace s lidmi, z respondentovi úzké sociální sítě vytvořené v práci a obohacené o lidi, které sem přitáhla možnost koupě a společného užívání marihuany. Většina přítomných byla tuniské národnosti. Respondent byl schopen se nejen do probíhající konverzace zapojit, ale i vést monology a působit jako obstojný překladatel ve chvílích, kdy už má chorá francouzština nestačila. Na druhou stranu se při komunikaci s majoritní společností a jejími institucemi ukázaly nedostatky v gramatice a slovní zásobě, jejichž původ vidím v nepoznaných základech jazyka. Toto se později ukázalo i v neschopnosti přesného překladu úředního dopisu, který Márty obdržel. Tím se dostáváme k dalšímu bodu kulturní integrace, který jsem se zde rozhodla předložit, k orientaci v byrokratickém systému země a komunikací s různými institucemi. Jak jsem mohla vyzorovat, respondentovu příchozí formální korespondenci tvořilo za dobu mého pobytu několik dopisů týdně. Ty byly tvořeny především finančními pohledávkami spojenými s vlastněním komodit, majetku či využívaných služeb a to jak na poli státní správy, tak soukromých firem. Těmito komoditami myslím zejména internetové služby, pojištění auta a jiné dluhy ze značné části plynoucí z nedávno ukončeného společného vlastnictví těchto komodit.:

..... „ *Zůstalo mi jen to auto a dluhy za spol. majetek jako je livbox s její telefon.....* “

Tyto pohledávky si je respondent schopen z velké části vyřídit sám, i když pomoc od Petry či jiné známé osoby nejen neodmítá, ale i vyhledává.

Hlavně z důvodu brzkého přístupu k vlastnímu autu a jeho častému využívání na obchodní cesty např. do Andorry se respondent orientuje v širokém okolí a kvůli uskutečňování cest na dlouhou vzdálenost např. do ČR i na trasách jdoucí napříč Evropou (zde je však nutné myslet i na trasy, jež procestovali vlakem a stopem v době, kdy auto ještě nevlastnil). Velmi dobře se orientuje i na silnicích vedoucích skrze město a z města ven. O naprostém zvládnutí místního silničního provozu svědčí i fakt jemu svěřované zodpovědnosti za posádku a luxusní vůz na pracovních cestách do vzdálenějších lokalit Francie.

Díky vysokému pracovnímu nasazení je Mártýho volný čas značně omezen. Nicméně je zřejmé, že tento čas, i když z malé části tráví ve skupině shlukující se kolem již zmíněné spolupracovnice, nebo jiných několika málo francouzsky mluvících známých, tak jeho naprostou většinu tráví se členy české skupiny.

Petra

Na základě mého pozorování jsem shledala nejvyšší úroveň kulturní sociální integrace, a to ve více jí tvořících aspektech, právě u této respondentky. Tuto skutečnost lze však logicky odvodit ze subjektivních i objektivních faktorů, které její život zde provázejí. Mezi subjektivní aspekty můžeme zařadit schopnost pro učení se nového jazyka a komunikativnost, kterýmižto vlastnostmi tato respondentka disponuje a sama je také zmiňuje v rozhovoru:

..... „Kde jsem se naučila francouzsky? Všude, tak to je život. Na ulici mluvíš s lidma. Posloucháš, mluvíš s nima, tak se učíš.....”

Jako objektivní faktor lze uvést dlouhou dobu pobytu ve Francii a potřeba lokalizace dcery do tamějšího sociálního systému a to jak ze směru od majoritní společnosti k ní (např. zapsání do registru obyvatel, zpracování rodného listu, možnost jejího umístění do jeslí), tak z pohledu dcery na majoritní společnost (výuka obou jazyků, i když se zjevnou dominancí francouzštiny, kontakt s ostatními dětmi).

I přes velmi krátkou účast ve státem nabízeném kurzu francouzského jazyka se její současný stav francouzštiny nachází na velmi vysoké úrovni a to právě díky faktorům, jež jsem uvedla výše. Díky ovládnutí jazyka se Petra stala i pro ostatní členy skupiny pomocnou silou v komunikaci s institucemi zejména státního, ale i soukromého sektoru. Především z důvodu aktivní administrativní činnosti státní byrokracie a s ní spojeným “papírováním”, kterým je Francie vyhlášená, je tato konverzace velmi frekventovaná a vyžaduje jistou jazykovou výbavu. Jako příklad setkání s administrativou státu zde mohu uvést podání žádosti o státní podporu, zařazení do pracovní nebo jiné evidence státu, vyřizování pokut z přestupků, či nečasného zaplacení pojištění pomocí splátkového kalendáře a vyjasnění jiných finančních nesrovnalostí a podmínek vůči státu i soukromým firmám poskytujícím služby pro veřejnost např. telefonické společnosti.

Mimo ovládnutí jazyka a orientaci v byrokratickém státním systému uvedu ještě třetí faktor pro kulturní sociální integraci důležitý – orientaci ve fyzickém prostoru města a jeho okolí. Z důvodu své nízké sociální pozice na začátku pobytu, která vyžadovala neustálý pohyb po frekventovaných místech v centru Toulouse i hledáním odlehlých míst poskytujících soukromí na okraji města je Petra seznámena s pěšími cestami napříč městem a jeho strategickými body. Současně díky dlouholetému vlastnění a řízení auta v této oblasti, se velmi dobře orientuje na silničních komunikacích a provozu ve městě i v jeho širším okolí.

Aspekt volného času se u respondentky minimalizuje na čas, kdy nemusí věnovat celou svou pozornost dětem a i ten je osekán časem v práci a na úřadech. Tento omezený čas pak vyplňuje, vycházkami se psy, chatováním se svými příbuznými a známými, či jiné činnosti na počítači.

Michal

Úroveň francouzského jazyka je, i přes jeho několikaleté studium na základní škole, především díky nedostačující komunikaci s francouzsky mluvícím okolím na úrovni používání základních frází a porozumění kontextů diskutovaných témat. S těmito základy si je schopen nakupovat různé druhy zboží a vyřizovat jednodušší záležitosti na úřadech a s např. společnostmi poskytujícími telekomunikační služby. Spolu s obecnou orientací v byrokracii státu je tedy z části schopen řešit administrativu spojenou s regulérním pobytem a participací v zemi.

Michalova orientace ve fyzickém prostoru centra města je naproti tomu naprosto bezproblémová. Je obeznámen se všemy strategickými místy a jejich možnostmi, které v minulosti nebo přítomnosti využíval. V městských uličkách se pohybuje s jistotou, což nejspíše pramení z jeho počátečním aktivním seznámením s městem, které procházel buď pěšky nebo využíval metra. Je schopen nákupu různého druhu zboží i zajištění využívání různých služeb např. instalace internetu, praní prádla atd.

Ve volném čase se respodemt schází se členy české skupiny, uskutečňuje dlouhé procházky a zajímá se o sofwarové aplikace.

Vierka

I přes nespokojenost s úrovní jazyka hodnotí respondentka svoji francouzštinu jako dostačující:

„..... S mojí francouzštinou se domluvím jak potřebuju ale spokojená s ní nejsem....“

Přestože svou jazykovou úroveň nehodnotí nejlépe, respondentka si je schopná samostatně přeložit a vyřídit formální korespondenci a s přihlédnutím k nevyužívání žádných státních podpor je ve vztahu k administrativě státu zcela soběstačná.

V oblasti fyzické orientace v prostředí se díky častému užívání auta při výkonu své práce Viera se velmi dobře orientuje v celém prostředí města i místním silničním provozu.

Svůj volný čas, který je velmi omezený jejím zaměstnáním se věnuje především svým psům a také uklízení bytu.

8.3. Interaktivní dimenze sociální integrace

Co tvoří tuto interaktivní dimenzi integraci jsem uvedla již v předešlé kapitole. Nyní však pociťuji potřebu tento sociální kapitál dále rozčlenit a zařadit tak jednotlivé nově vznikající sociální vazby s jejich důležitostmi a významy, které konkrétnímu jedinci přináší.

Sociální kapitál je dále dělen podle účastníků, se kterými vztah navážeme. Zde se rozděluje vnitroskupinový sociální kapitál, který je tvořen silnými pouty uvnitř nejčastěji etnické skupiny. V tomto případě může ale dojít k problémům v navázání interakce s obyvateli mimo

tuto skupinu. Dalším typem sociálního kapitálu je přemostující, který zahrnuje ne tak silné, ale přesto reálné vazby s lidmi mimo tuto etnickou skupinu. Poslední druh sociálního kapitálu spočívá ve vytváření vazeb s lidmi, kteří mají nějaký mocenský vliv, a tento typ se nazývá spojovací sociální kapitál. (Rákoczyová, Trbola a Hofírek, 2009)

Márty

Současnou sociální síť tohoto respondenta tvoří přítomní lidé z první fáze integrace, tedy lidé které potkal během svého života na ulici. Těchto lidí zde lze však spatřit již pouze velice omezený počet především z důvodu změny bydliště, nemoci či úmrtí. Další malou složkou této sociální sítě jsou vlastníci a zaměstnanci barů, obchodů, rychlého občerstvení atd., kterým v minulosti prodával kradené zboží. Větší část Mártého sociálního kapitálu pak tvoří již zmiňovaná skupina kolegů z práce a jejich známých spolu s dalšími dvěma skupinami sdružujících se kolem obchodu a spotřeby marihuany a hašiše. Tato část je z převážné většiny tvořena zástupci zdejších minoritních etnik jako jsou Tunisané, Maročané a Alžířané, kteří se současně angažují na stejném pracovním trhu v některých případech jsou to současní nebo bývalí zaměstnanci stejné stavební firmy a pro respondenta tvoří okolí přemostujících vazeb. Důležitější složkou sociálního kapitálu však stále tvoří členové skupiny, se kterými je téměř v neustálém kontaktu, ať již v práci s Michalem nebo s Petrou, u které po rozchodu s Vierkou dočasně bydlí. S těmito lidmi tráví drtivou většinu svého volného času a mezi ním a jimi je cítit silná sociální vazba, která respondenta bezprostředně ovlivňuje a z části naplňuje. Z uvedeného tedy vyplývá, že i přes pozitivní snahu o navazování interakce za rámcem skupiny, vnitroskupinový kapitál je zde stále dominantním faktorem tvořícím interaktivní dimenzi Mártého sociální integrace.

Petra

Sociální kapitál respondentky, který ve Francii vlastní netvoří příliš širokou síť. V rámci přemostujících vazeb sama uvádí:

„.....no moje okolí.....pracující lid nebo mamky na mateřský....”

Jedná se tedy o rodiče malých dětí, s kterými se setkává v jeslích, na hřišti, v bazénu atd.

Silnější hodnotu vazby pak nabývá se svou kamarádkou Katkou. Jedná se o dívku polské národnosti, kterou zná již z doby první fáze integrace a s kterou jako jedinou z této skupiny udržuje bližší kontakt. Silné vnitroskupinové vazby pak tvoří především kontakt s dcerou, Mártym a ojedinělý kontakt s Rudou, Michalem a Vierou. Díky velice omezenému kontaktu ,ať už s lidmi v rámci či mimo rámec skupiny, je stav interaktivní dimenze sociální integrace definována zejména vztahem k dceři.

Michal

Ještě menší sociální kapitál však vlastní Michal. Konkrétní podobu jeho vazeb, pak představují především vnitroskupinové vazby s ostatními členy skupiny, doplněné vazbami přemostujícími, které tvoří jeho spolupracovníci. Respondenta dle získaných informací během obou terénních výzkumu definuji jako člověka s introvertní povahou, což má společně se špatnou úrovní jazyka za následek obtížné navazování nových kontaktů a z toho vyplývající úzkou sociální sítí, v které se pohybuje. V neposlední řadě zapříčiňuje pocit samoty, který jsem však zaznamenala u všech členů skupiny.

Vierka

Vzhledem k současné vyostřené situaci v rámci skupiny respondentka uvádí, že je v kontaktu pouze s lidmi z práce, kde vzhledem k velmi dobrému vztahu se svým vedoucím spatřuji spojovací vazbu. Přestože právě tyto vazby jsou pro ní v současnosti nejdůležitější, nemohu vyloučit i vazby s jinými lidmi. Stále je totiž v kontaktu s Michalem a s několika lidmi z prostředí uživatelů marihuany. Velkou roli, kterou zde nemohu opomenout, přikládá vztahu ke svým psům, kterým věnuje většinu svého volného času i peněz a kteří se jí stali v komplikované situaci oporou.

8.4. Identifikační dimenze sociální integrace

Márty

Mártyho národní identifikace vyplývá z jeho transnacionálních vazeb. V České republice má své dvě děti, se kterými je v aktivním kontaktu a matku, se kterou v předešlých několika letech obnovil kontakt. Jeho důvod setrvání v emigraci je čistě finanční, o čemž svědčí i fakt že by se chtěl v pozdějším věku vrátit zpět do Čech. Zatím má ve Francii pobytový status cizince pocházející ze země EU a v současné době jej nemá v plánu měnit.

Petra

Na základě aktivního kontaktu se státními institucemi, jež souvisí především s přítomností dcery, je zřejmě, že respondentka v blízké budoucnosti neplánuje návrat do ČR. Nejen finanční důvody jí tedy drží zde. Chce svou dceru vychovávat ve francouzské společnosti, které pro ní vidí jako bezpečnější, ale s vědomým svého česko-marockého původu. Natálka má české a marocké občanství²⁰. I tato respondentka má pobytový status cizince z EU, tedy s automatickým povolením k pobytu a práce.

Michal

Identifikační dimenze sociální integrace toho respondenta je minimální a to díky více faktorům, do kterých můžeme řadit jazykovou bariéru a spíše negativní hodnocení francouzské společnosti. Michal by se rád vrátil do České republiky, ale nevidí zde vyhlídku kvalitní budoucnosti.

Vierka

Tato respondentka jako jediná uvedla zájem o získání francouzského občanství. Francouzskou společnost, stejně jako její členy, na kterých vyzdvihuje především jejich hrdost a morálku, hodnotí na vyšší úrovni než společnost českou. Z tohoto důvodu by chtěla ve Francii zůstat.

²⁰ Po nepřetržitém třináctiletém pobytu ve Francii má však nárok i na francouzské občanství.

9. Imigrační a integrační politika Francie

9.1. Imigrační politika Francie

Francie má 64 milionů obyvatel a podle sčítání z roku 2007 tvoří přistěhovalci 5,2 milionů, tedy 8,3 % populace.

„Francie je 6. zemí na světě s největším počtem imigrantů. V rámci Evropské unie se řadí na druhé místo po Německu. Odhaduje se, že v roce 2010 žilo na území Francie 6,7 milionů imigrantů. Celkově imigranti představují zhruba 11% obyvatelstva. Největší počet imigrantů pochází z Afriky (41,4%), zejména z Alžírsko (12,9%) a Maroka (12,3%), a z Evropských zemí (38,9%)“ (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/). Ke zvýšení počtu muslimů v zemi přispívá početná turecká menšina.

První velká vlna migrace proběhla v období průmyslové revoluce, kdy do země téměř neomezeně proudili pracovní migranti, kteří zde našli práci a stali se důležitou součástí francouzské ekonomiky. Ze stejného důvodu pak po 2. světové válce dorazila i druhá vlna pracovních imigrantů. V roce 1945 vzniká první zákon týkající se imigrace, který se stal samozřejmě s mnoha svými modifikacemi základem imigrační politiky Francie až do současnosti.

První zákony, jež měly za úkol omezit legální a zamezit ilegální imigraci, vznikly jako reakce na ekonomickou krizi v roce 1973. „V roce 1980 vešel v platnost tzv. Bonnetův zákon, který vlastně poprvé v historii umožňoval nelegální imigranty zadržet a vyhostit ze země. V roce 1991 byly vytvořeny hlavní tři osy francouzské imigrační politiky, které značně zpřísnily podmínky imigrace. Byly to: 1. kontrola přílivu imigrantů, 2. boj proti nelegální imigraci, 3. integrace již usazených imigrantů.“ (<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/imigracni-politika-francie-se-zamerenim-na-soucasnou-situaci>).

V následujících letech je zřejmé, že se francouzský stát i společnost snažila proti přívalu imigrantů bojovat, což se projevilo v prezidentských volbách v roce 2002, kde svou silnou pozici ukázala francouzská krajní pravice. Z těchto voleb vyšel Jacques Chirac jako prezident a začínala se projevovat i kariéra Nicolase Sarkozyho na pozici ministra vnitra. Z této pozice pak v roce 2003 předložil návrh zákona, který zpřísnuje podmínky pro vstup a pobyt cizinců na území Francie. Součástí tohoto zákona bylo i přijetí směrnic Evropské unie, který se týkal např. imigrantů z EU, kteří díky tomu zákonu mohou žít ve Francii bez povolení pobytu

(<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/imigracni-politika-francie-se-zamerenim-na-soucasnou-situaci>).

Po pravicové prezidentské vládě Nicolase Sarkozyho na tento post po dvaceti letech nastoupil v roce 2012 politik prosazující levicovou politiku François Hollande, ale pokračující v zavedené imigrační politice.

9.2. Integrační politika Francie

Integrační politika Francie vychází z osvojeného modelu integrace- konceptu asimilace. Tento koncept „který předpokládá naprosté začlenění etnické minority do majoritní společnosti státu oproštěním se od jazykových, kulturních a sociálních odlišností menšinové skupiny a přijetím atributů většiny. Tento přístup předpokládá odstranění konfliktu založeného na etnickém základě ztrátou etnické identity skupiny a začlenění se do většinového proudu společnosti“ (<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=204>).

Definiční znak určující získání občanství je právo *ius soli*, tedy právo územní, podle kterého občanství určuje na základě místa narození²¹.

Samotná imigrační a integrační politika Francie a její uplatňování se děje ve třech úrovních a to na úrovni nadnárodní, kterou tvoří především zákony EU, národní a velká pravomoc se vyskytuje i na třetí úrovni – úrovni lokální, kterou představují městské rady.

Jako konkrétní případy státní politiky na lokální úrovni jsou např. dávky přidělované cizincům a zprostředkovávání jazykových a jiných rekvalifikačních kurzů.

²¹ Současná legislativa státu však omezuje i tuto oblast imigrační a integrační politiky a občanství mohou děti imigrantů získat až po 13 letech nepřetržitého pobytu v zemi.

10. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila přiblížit dva konkrétní způsoby imigrace a integrace. První způsob imigrace a integrace probíhal na faktu naprosté absence ekonomického kapitálu, z čehož vyplývá i můj první vyzkoumaný závěr o jedné možnosti způsobu imigrace a sociální integrace. V tomto případě probíhala imigrace na základech push a pull faktorů, kdy se respondenti především snažili o zlepšení své ekonomické situace. V rámci sociální integrity se pak především díky absenci zmíněného ekonomického kapitálu dostali nejdříve do minoritní části společnosti tvořené převážně imigranty okupující veřejný prostora až po několikaletém období se směr této integrace otočil směrem k majoritní části společnosti.

Další můj vyzkoumaný závěr se týká squatteringu, kdy jsem se v drtivé většině případů uvedených v této práci setkala s tím, že obyvatelé squattu netvoří jednotnou komunitu, v které by probíhala reciprocita, což vyvrátilo můj prvotní postoj k tématu.

Pro mě překvapující závěr vytvořil fakt, že zisk zaměstnání a tedy zajištění trvalého příjmu nebyl hlavním motivem pro změnu bydliště ze squattu na podnájem, což vyplývá ze srovnání doby začátku pobírání měsíční mzdy a přestěhování a samotných individuálních příčin transformace bydlení, které spíše nebyly ekonomické.

Posledním závěrem, u kterého jsem došla k rozhodnutí uvést jej zde, je individuální proces integrace do majoritní společnosti. Tyto konkrétní procesy jsou ovlivňovány vedle objektivních aspektů především subjektivními predispozicemi a postoji, tedy kulturním kapitálem. Jako příklady tvořící tyto konkrétní vybavy kapitálů mohu zde uvést např. pohled na francouzskou společnost, schopnost osvojení si jazyka, obecná schopnost komunikace a navazování kontaktů, touha po bezpečném prostředí, potřeba poznávání nových sociálních kontaktů atd.

V úvodní části jsem představila jedno konkrétní prostředí z mnoha, kde se setkáváme s velkým počtem imigrantů a kde v návaznosti na tuto skutečnost aktivně působí instituce imigrační a integrační politiky. Snažila jsem se představit různé způsoby žití v cizí zemi užívané minoritní skupinou cizinců a poskytnout obecné informace o aspektech jejich života zde. Pro lepší představení si prostředí jsem do přílohy přiložila několik fotek z prostředí výzkumu.

Dále je tato práce jakási zpověď čtyř lidí potýkající se s podobným osudem, jež se rozhodli řešit své problémy. Ukazuje jeden možný způsob řešení špatné životní situace skrze konkrétní způsoby migrace a integrace a jejich vyhlídky a plány do budoucnosti.

To, že životní cesty, které zde analyzuji vedou v současné době správným směrem a že tento způsob transformace života byl proveden vhodným způsobem a že v mnohém obohatila životy členů skupiny dosvědčují i slova jednoho respondenta:

„.....Ve finále jsem hrdej co a kdo ze mě je, což se před mým odjezdem říct nedalo...když jsem v cz nemakal, tak jsem buď krad a fetoval nebo somroval a chlatal...můj život neměl moc smysl žít tak jak jsem ho žil, tak jsem se rozhodl odjet a zkusit štěstí jinde.... nelituju ničeho..naopak..jsem bohatší o moc zkušeností..např.že když je práce dobře placená, tak ji člověk dělá s radostí a precizně...nebo že ne všichni známi jsou i kamarádi, že ne všichni tmavší lidi jsou špatný...že moře je nádherný, že mluvit cizí řeči ti nikdy nenechá zakrnět mozek...že všude ve světě je chleba o dvou kůrkách...atd atd...ale taky že všude dobře, doma nejlíp;-) už jen proto, že tam mám rodinu..a to je dle mých zkušeností největší bohatství....“

Na samotný závěr uvedu z celé práce číšíci skutečnost, že imigrace v každém případě rozšiřuje a tím obohacuje náhled na svět, který poznáváme a na základě toho jej dokážeme lépe identifikovat a pohybovat se v něm. Zkušenosti nabyté tímto procesem nám pomáhají lépe zvládnout extrémní situace, velké zásahy do plynulého proudu našeho života a lépe poznat především sebe a své priority.

11. Seznam použité literatury

Bourdieu, Pierre. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Nakladatelství Univerzity Karlovy.

Castles, Stephen. Miller, Mark. J. 1998. *The age of migration : international population movements in the modern world*. Basingstoke: Macmillan Press.

Drbohlav, Dušan. 1995. *Hlavní trendy mezinárodní migrace*. Demografie, roč. 37, č. 4, str.280-284.

Henig, David. 2007. *Migrace*. AntropoWEBZIN (2-3): 35-41. ISSN 1801- 8807.

Chaloupková, Jana a Šalamounová, Petra. 2006. *Postoje k imigrantům a dopadům migrace v evropských zemích*. Sociologický časopis (1): 57-80. ISSN 0038-0288.

Jelínek, Jan a kol. 1984. *Ekonomická encyklopedie I a II sv.* Praha: Svoboda

Librová, Hana. 1994. *Pestří a zelení (kapitoly o dobrovolné skromnosti)*. 1. vyd. Brno: Veronica, Hnutí Duha. s. 190. ISBN 80-85368-18-8.

Martikainen, Tuomas. 2005. *Religion, Immigrants and Integration*. AMID workingPaperSeries[online]. [cit. 20.4.2014]. Dostupné z: http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_43-2005_Martikainen.pdf

Rákoczyová, Miroslava, Robert Trola a Ondřej Hofírek. 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha:Sociologické nakladatelství.ISBN 978-80-7419-023-0.

Silverman, David. 2005. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Bratislava: Ikar. Pegas; zv.8. ISBN 80-531-0904-4.

Stařlová, Kristýna. 2011. *Sociální integrace barmských azylantů v České republice s akcentem na integraci na pracovní trh*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita

Szaló, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a věděni o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

11.1. Internetové odkazy

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/

<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/imigracni-politika-francie-se-zamerenim-na-soucasnou-situaci>

<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=204>

<http://antropologie.zcu.cz/migrace>

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/underclass>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Squatting>

12. Resume

In my thesis I tried to focus on specific ways of immigration and integration, based on informations about Czech squatters living in Toulouse.

Imigration of my informants was based on push and pull factors. Respondent's biggest reason to emigrate was hope about improving their economic situation.

In the first part I introduced one of the many specific environment, where we can see a large number of immigrants, where in response to this fact actively works french institutions, which cares about immigration and integration policy.

I tried to show different ways of living in a new land, used by a minority group of foreigners and provide general information about aspects of their living in there.

This work is a kind of confession by four people, having almost same experience . Is in there shows one possible way of dealing with poor living conditions in home state, through specific ways of migration and integration, and their prospects and plans for the future.

13. Přílohy

Obr. č. 1: *Letecký pohled na ostrov Ramier*

Obr. č. 2.: *Budova sociálního zařízení na ostrově Ramier*

Obr.č. 3 Pohled do dvora Ramier – vlevo jídelna, vpravo sprchy

Obr. č. 4: Jídelna na Ramier

Obr. č. 5: Stanoviště Poláků

Obr. č. 6: *Stanoviště Poláků z druhé strany*

Obr. č. 7: *Stanoviště Rumunů*

Obr. č. 8: *Stanoviště Rumunů*

Obr. č. 9: *Panelové domy obývané především Araby*

Obr. č. 10: *Panelové domy obývané především Araby*

Obr. č. 11: *Squatt zvenku – léto 2013*

Obr. č.12: *Pohled z balkónu*

Obr.č. 13: *Jeden obývaný pokoj squattu*

Obr. č. 14.: *Zabetonovaný squatt - jaro 2014*